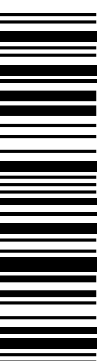

TRIMITAS

JUNGTINIŲ GERIAUSIO SKYRIAUS VARŽYBŲ NUGALĖTOJAI:

įdėjome labai daug darbo

9771392475004

1,99 €

TYLŪS HORIZONTAI

Metcenatas

Partneriai

Antanui Žmuidzinavičiui 150

PARODA

2026 05 05 – 2027 02 16

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus V. Putvinskio g. 64, Kaunas

2026 M. NR.6 (1410)
TIRAŽAS 1000 EGZ.
© „TRIMITAS“, 2026
LEIDINIO INDEKSAS 5291.
ISSN 1392-4753

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę.

Kasdienės naujienas
apie Lietuvos šaulių
sąjungą skaitykite
oficialiame tinklalapyje
www.sauliusajunga.lt

f Lietuvos šaulių sąjunga

VYR. REDAKTORĖ dr. Lina Kasparaitė-Balaišė
KALBOS REDAKTORĖ dr. Ernesta Pauwels
KORESPONDENTAS dr. Valdas Kilpys
DIZAINAS Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

VIRŠELIO NUOTRAUKA: Jungtinių geriausio skyriaus
varžybų nugalėtojų taurė Gvido rankose.

NUOTR. AUT. Valdas Kilpys

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

ŠIAME NUMERYJE:

2 AŠ ESU ŠAULYS / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
„Geriau aš padėsiu, negu paskui man
turės padėti“: šaulio Arūno kasdienybė
tarp Ukrainos ir Lietuvos

6 ŠAULIAI 360° / VALDAS KILPYS
Gvidas Sinkevičius: „Laimi ne
stipriausias, o tas, kuris sugeba
efektyviausiai išnaudoti savo
komandos galimybes“

10 VEIKLOS PULSAS / AUKSĖ ŠIAUDŽIONYTĖ
Šaulių veikla jauniausiame Lietuvos
mieste – matoma, reikalinga ir svarbi

12 JAUNIEJI ŠAULIAI / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Jaunųjų šaulių sporto žaidynės vs filmas

14 ŠAULIAI UŽSIENYJE / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Agnė Subelytė: apie tris aukštesnes
nei 8 000 m viršukalnes

16 ŠAULIAI STUDENTAI | SAJA / SAJŪNĖ ANDŽELIKA
Kaip prasidėjo mano kelias Šaulių
sąjungoje ir „Sajoje“?

18 ATSPARUMAS DEZINFORMACIJAI /
VYTAUTAS MATULEVIČIUS
Rusijos kognityvinis karas prieš tave

20 KIBERNETINIS SAUGUMAS
Tas pats slaptažodis skirtingoms
paskyroms – didelė klaida: kaip
geriau daryti?

VISUOTINĖ GYNYBA / HENRY L. GAIDIS
22 Pamąstymai apie Šaulių sąjungos
ir Amerikos legiono panašumus

IŠMOKTOS PAMOKOS /
GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
26 Kaip išgyventi aviakatastrofą? II dalis

VALIA PRIEŠINTIS / DR. AISTĖ PETRAUSKIENĖ
28 „Prie laužo ir bunkeryje“:
partizanų susitikimų erdvės

PSICHOLOGINIS ATSPARUMAS /
DR. MYKOLAS SIMAS POŠKUS
32 DARVO manipuliacijos metodas
ir kaip jį atpažinti

ATMINTIS / MAKSIM PAUKŠTĖ
33 Birželio 14-oji: atminties neišstremsi.
Kodėl šauliai tapo taikiniu?

ARSENALAS / VALDAS KILPYS
34 Šveicariškas „B&T GHM9-SD“:
tykus ir tikslus kaip laikrodys

LINKSMAI / JURGIS JONAITIS,
ASTA JOLANTA MIŠKINYTĖ
36 „Justinas ateity“

REDAKCIJOS KOLEGIJA:
Arūnas Degutis / CV narys / pirmininkas
Gintautas Vasilevskis / išėivijos šaulys / pirmininko
pavaduotojas
Vaida Peleckienė / CV narė / sekretorė
Tomas Lekavičius / CV narys
Žilvinas Neliubšys / CV narys
Aušra Garnienė / LŠS komunikacijos skyriaus vedėja
Gertrūda Šitkauskaitė / neformaliojo švietimo mokytoja

Autorių dėmesiai – norinčius publikuoti savo
parengtus straipsnius žurnale prašome su
redakcija suderinti temą iš anksto.

SPAUDSINO UAB „VITAE LITERA. TUKa“
Savanorių pr. 137, Kaunas, LT-44146
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.

LEIDĖJAS: Lietuvos šaulių sąjunga
[FACEBOOK.COM/SAULIUSAJUNGA.LT](https://facebook.com/sauliusajunga.lt)

ADRESAS: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
EL. P. redakcija@sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių
nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.

„GERIAU AŠ PADĖSIU, NEGU PASKUI MAN TURĖS PADĖTI“:

1

ŠAULIO ARŪNO KASDIENYBĖ TARP UKRAINOS IR LIETUVOS

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Nuotraukos: ASMENINIS ARŪNO
SURDOKO ALBUMAS

1

Šaulys Arūnas Surdoka nėra tas žmogus, kuris siekia dėmesio. Priešingai – jis atvirai sako vengiantis viešumo: „geriau tyliai, ramiai darai savo darbą – tada viskas super“. Tačiau už šio kuklumo slepiasi intensyvi, rizikinga ir itin reikšminga veikla – Arūnas su bendraminčiais organizuoja ir veža paramą į karo zoną, rengia parodas ir, kaip pats sako, stengiasi būti naudingas.

LIETUVOS KARIUOMENĖS KŪRĖJAS, SAVANORIS, ŠAULYS

Arūnas yra Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos savanoris, Nepriklausomybės gynėjų sąjungos narys, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos narys, o šauliu tapo 2020 metais. Sprendimas tapti šauliu nebuvo spontaniškas. Jį formavo šeimos istorija ir aplinka: senelis – savanoris, giminėje – skaudžios pokario patirtys. „Jeigu mano – tai mano, jeigu ne – ne“, – sako Arūnas apie savo pasirinkimus.

„Sugriuvę miestai, žmonės be namų, vaikai, praradę tėvus, likę vieni senukai – tai vaizdai, kurie niekada neišnyks iš atminties.

Labai norėčiau, kad Lietuvos žmonės to nepatirtų“, – sako Arūnas.

1. „Ačiū Mokesčių inspekcijai už automobilius“ – jie perduoti Ukrainos kovotojams.

2. 2026.03.25, Charkivas, vakarienė.

Į Šaulių sąjungą jį atvedė bendražygiai. Iš pradžių buvo veiklos kitose organizacijose, vėliau – įsitraukimas į šaulių veiklą, kuri pandemijos metu tapo itin intensyvi: patruliavimai su policija, budėjimai pasienyje, parama valstybės institucijoms. Pabuvo ir tiesiog šauliu, o dabar vykdo Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės Trakų 1006-osios kuopos vado pavaduotojo pareigas. Nors pats Arūnas šių pareigų visiškai nesureikšmina; jis daro tai, ką reikia. Šaulių sąjungoje jam labiausiai imponuoja bendruomeniškumas: „Šaulių požiūris į Lietuvos gynybą, draugiškas, motyvuotas ir patriotiškas bendražygių mąstymas – tai mane įkvėpia labiausiai.“

Šaulių veikloje jis dalyvauja pagal galimybes ir sveikatos būklę. Vis dėlto Arūnas sako, kad šaulystė jau seniai nebėra hobis: „Tai mano gyvenimo būdas, kurį šeima labai palaiko.“

2

PIRMOJI NULINĖ ZONA IR E. KONOVALECO FONDAS

Jo aktyvi parama Ukrainai prasidėjo 2015-aisiais, kai Arūnas kartu su LRT žurnalistu Viktoru Černišuku nuvyko į Avdijivką – nulinę zoną. Tai buvo kelionė, po kurios nebebuvo įmanoma likti nuošaly. Ta patirtis įkvėpė įsteigti Eugeno Konovaleco paramos ir labdaros fondą.

Paklaustas, kas motyvuoja tęsti šią veiklą, Arūnas sako:

„Vertybės, žmonės, patirtys... ir įsitikinimas, kad mūsų pagalba be galo reikšminga tiems, kurie atsidūrė karo apsuptyje.“

Arūnas su Ukraina tam tikra prasme susijęs dar nuo 2008-ųjų: jis lankydavosi Kryme, vyrų vienuolyne. Batiuška priimdavo gyventi kartu – tarnystei, darbui, vidiniam apsisvalymui.

Šiandien apie 70 % Arūno laiko užima veikla, susijusi su parama Ukrainai. Tai ne simbolinė parama, o nuolatinė logistika, ryšių palaikymas, paramos organizavimas ir jos pristatymas į pačias pavojingiausias vietas.

Vienu metu jis organizuoja susitikimus, derina paramos siuntas skirtinguose Lietuvos miestuose – nuo Tauragės iki Alytaus – ir tuo pačiu planuoja vis naują išvyką į Ukrainą. „Būna, kad dvi–tris paras nemiegi ar mašinoje pamiegi – nieko tokio“, – taip paprastai sako jis.

Jo komanda per vieną reisą nugabena 9–12 automobilių. Dalį jų pasiima karių artimieji, dalis keliauja į remonto centrus, iš kurių vėliau grįžta į frontą. »

„Būna, kad dvi–tris paras nemiegi ar mašinoje pamiegi – nieko tokio“, – taip paprastai sako jis.

3. Arūnas su Ukrainos kariais nuolat palaiko ryšį, o kai jį pasiekia žinia, jog parama padėjo, – tai geriausia motyvacija.

TIKSLINGA PARAMA

Arūno veikla aprėpia visas paramos kryptis: humanitarinę, logistinio pobūdžio, informacinę ir kitokią. Jo teigimu, svarbiausi momentai – kai jis gauna žinią, kad parama išgelbėjo žmonių gyvybes: „Kai sužinau, kad mūsų pagalba padėjo kariam ar civiliams – tai man didžiausia motyvacija.“ Jis turi darnų savanorių kolektyvą: šaulius, kariuomenės kūrėjus, civilius. Kartu jie rūpinasi surinkimu, pakavimu, logistika ir kelionėmis. Pats Arūnas važiuoja taip dažnai, kaip leidžia aplinkybės. Kiekviena kelionė – iššūkis. Vienos atmintyje išlieka dėl pavojaus, kitos dėl žmonių, trečios dėl matytų karo griuvėsių.

Arūnas itin kritiškai vertina „parodomąją“ paramą. Jo principas vežti tik tai, ko realiai reikia.

„Reikia to, ko reikia. Pagrindas – nulis“, – pabrėžia jis. Pasak Arūno, fronto linijoje svarbiausi dalykai – transportas, generatoriai, technika, dronai. Rūbų ar perteklinių daiktų vežimas dažnai neturi prasmės ir net gali tapti problema.

3

Jis mini ir atvejus, kai paramos siuntos tiesiog lieka nenaudojamos, o tai, pasak jo, rodo, jog reikia suprasti, ko iš tikrųjų reikia karo sąlygomis.

Užsiimdamas paramos Ukrainai organizavimu Arūnas, be fizinių pavojų, susiduria ir su botų, trolių atakomis socialinėje erdvėje. „Facebook“ paskyroje Arūnas visuomet nuoširdžiai pasidalija, kaip jis įvardija, paramos pristatymo „ataskaitomis“. Čia nuolat gauna ir provokuojančių komentarų, bandymų diskredituoti. „Rekordas – apie tris šimtus per parą“, – sako jis. Dėl to Arūnas itin atsargiai viešina informaciją, daug ką sąmoningai nutyli ar ištrina, kad nepakenktų nei sau, nei kitiems.

„NULIS“ – VIETA, KUR VISKAS MATOSI KITAIP

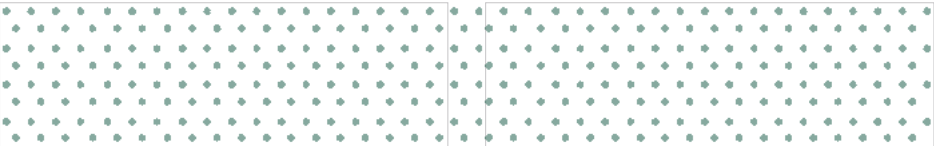
Arūnas sąmoningai renkasi vykti ne į saugesnius miestus, o į fronto zoną. „Vienas dalykas nuvažiuoti į Lvivą, kitas – į „nulį“, – mano jis. Būtent ten, pasak Arūno, pamatai tikrąją situaciją: kuo kariai gyvena, ko jiems trūksta, kaip vyksta realūs mūšiai.

Pirmosios išvykos buvo itin pavojingos, vos keli šimtai metrų nuo fronto linijos, ten nuolatiniai artilerijos apšaudymai.

„Sugriuvę miestai, žmonės be namų, vaikai, praradę tėvus, likę vieni senukai – tai vaizdai, kurie niekada neišnyks iš atminties. Labai norėčiau, kad Lietuvos žmonės to nepatirtų“, – sako Arūnas.

Ši veikla, nors ir sunki, Arūnui suteikia prasmę: „Jaučiuosi naudingas visuomenei. Taip prisidedu prie savo vaikų ir artimųjų saugumo.“

Arūnas pastebi, kad karas smarkiai pasikeitė. Jei anksčiau dominavo šturmo grupės, dabar vis daugiau lemia dronai. „Paukščiukai“ – taip kariai vadina bepiločius orlaivius – šiandien gali pakeisti žmones pavojingiausiose situacijose. Jie leidžia išvengti didelių nuostolių, atlikti žvalgybą ir net smogti taikiniams. „Kur anksčiau reikėjo penkių–septynių karių, dabar pakanka drono“, – paaiškina jis.

Arūnas Surdokas
6 d. · 🌐

2026.03.20–2026.03.30 d. Ataskaita kelionės į Ukrainą.
Lvovas. Kijevs. Poltava. Charkovas. Iziumas. Zaporozje. Dnepras ir kitur pravaziuota apie 6500 km
Kartu vyko savanoriai [Gintautas Šniras](#), [Donaldas Kulevičius](#), [Darius Soro](#) ir jo draugė.
Perduoti kariam generatoriai, paverbankai, medikamentai, padangos, maistas, vitaminai, ligoninėms pampersai, dronai numetėjai, apkaų žvakės, gėrimai, tinklai maskuojantys, kitka.
Perduoti šeši auto + Du remontuojami Charkove.
Trijų auto remontas, akumai, padangos kuras padengtas iš šaulių sąjungos lėšų.
Kitų trijų auto remontas kuras, akumai padangos padengtos iš LKKSS Vilniaus skyriaus lėšų.
Mano auto kuras padengtas iš LKKSS Vilniaus skyriaus lėšų. Ačiū Egidijui Vilkauskui už pastovia paramą, aciukas [Gintautas Miškinis](#) ir jo komandai, aciukas [Kestutis Vilkauskas](#), [Tadas Vyšniauskas](#) už pastovia paramą. Aciukas LKKSS Vilniaus skyriaus už pastovia paramą. aciukas [Arvydas Noreika](#), Petriui [Petras Dedūra](#) ir jo komandai, [Narimantas Savickas](#) už paramą ir kitiems.
Visiems kas prisideda didelis ačiū.
Reikalinga jūsų parama konfiskuotų auto remontui kurui padangom akumam, generatoriams, paverbankam.
[Eugeno Konovaleco paramos ir labdaros fondas](#)
Sweedbank LT277300010157029960

4

KARAS KEIČIA POŽIŪRĮ

Didžiausią įspaudą Arūno atmintyje palieka ne patys mūšiai, o jų pasekmės. Jis pasakoja apie civilius, vaikus, sužeistuosius, rehabilitacijos centrus. Viename jų – apie 500 sunkiai sužeistų karių, dauguma po galūnių amputacijų. Tokiose vietose jis suprato, kad reikia ne tik ginklų ar technikos, bet ir elementarių higienos priemonių, net sauskelnių. „Niekada negalvojau, kad reikės tokių dalykus vežti... bet reikia“, – pripažįsta jis.

Arūnas savanorystę apibūdina labai aiškiai: „Ji – mano gyvenimo misija.“ Tai pakeitė jo požiūrį į pasaulį: „Pradėjau vertinti kiekvieną akimirką.“

KARAS PER OBJEKTYVĄ

Dar 2015-aisiais, pradėjęs važinėti į frontą, Arūnas suprato, kad būtina įamžinti rusijos karių nusikaltimus prieš Ukrainą: „Tegu Lietuva ir pasaulis mato tą protu nesuvokiamą XXI amžiaus realybę.“ Fotografija Arūno gyvenime buvo ir anksčiau, tačiau tik kelionės į Ukrainą ją pavertė kasdienybės dalimi.

„Fotografuoti fronte yra sudėtinga: dažnai turi vos kelias sekundes, nes virš galvos skraido dronai. Turį penkias–septynias sekundes, ir viskas“, – pasakoja pašnekovas. Iki šiandien jis surengė ne vieną parodą įvairiuose Lietuvos miestuose.

KODĖL?

Klausimą „Kodėl važiuoji į kariaujančią šalį, kur gresia pavojus?“ Arūnas girdi dažnai, jo atsakymas paprastas: „Geriau aš padėsiu, negu paskui man turės padėti.“ Anot jo, šis karas tiesiogiai susijęs su Lietuvos saugumu; turime padėti Ukrainai kovoti. Todėl Arūnas nesiruošia sustoti. „Savo veiklą planuoju tęsti toliau, su kiekviena diena atsiranda naujos galimybės, pasiūlymai, o taip pat rėmėjai. Be visų bendruomeniškumo, pagalbos ir paramos mano misija būtų neįmanoma“, – sako jis. ×

4

+ Šiandien apie 70 % Arūno laiko užima veikla, susijusi su parama Ukrainai.

4. Taip atrodo paramos pristatymo „ataskaitos“ Arūno „Facebook“ paskyroje.

5. Važiudamas į Ukrainą Arūnas „po ranka“ visuomet turi fotoaparata.

1

GVIDAS SINKEVIČIUS:

„LAIMI NE STIPRIAUSIAS, O TAS, KURIS
SUGĘBA EFEKTYVIAUSIAI IŠNAUDOTI
SAVO KOMANDOS GALIMYBES“

2

Bendravo: VALDAS KILPYS
Nuotraukos: VIDMANTAS ČINAUSKAS,
VALDAS KILPYS

Lietuvos šaulių sąjungos Alfonso Smetonos šaulių 5-oji rinktinė Jungtinėse geriausio skyriaus varžybose šaulių tarpe tapo nugalėtojais. Nusprendėme pakalbinti geriausio šaulių skyriaus vadą Gvidą Sinkevičių.

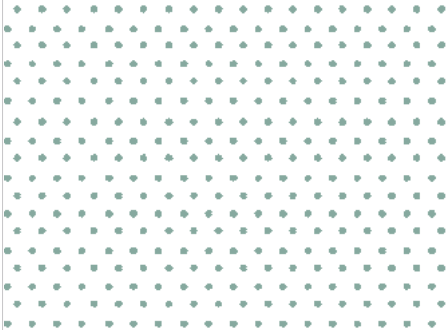
Net sunkiausiomis akimirkomis bandydavome pasijuokti iš situacijos, vieni kitus palaikyti ir taip judėti pirmyn.

2

3

1. Komandinė dvasia – svarbu.
2. „Braukiam brūkšnį“ ir judam pirmyn – tiesiausias kelias į pergalę.
3. Varžybų dalyviams po finišo neretai prireikia kelių dienų atsigauti.

Gvidai, papasakokite koks jūsų kelias į Šaulių sąjungą? Kaip apsisprendėte jungtis prie brolių ir sesių?

Mano, kaip uniformuoto asmens, kelias prasidėjo kiek anksčiau. Tarnybą pradėjau Karaliaus Mindaugo husarų batalione, kuriame praleidau dešimt metų. Tai buvo labai svarbus etapas, davęs ne tik karinių žinių, bet ir supratimą apie atsakomybę, discipliną bei komandinį darbą.

Po kurio laiko internete pamačiau skelbimą, kad Alfonso Smetonos šaulių 5-oji rinktinė ieško metodininko. Nusprendžiau išsiųsti savo CV. Taip ir prasidėjo mano kelias Šaulių sąjungoje. Labai greitai supratau, kad čia susirenka motyvuoti žmonės, norintys būti naudingi savo valstybei, tobulėti ir prisidėti prie bendro tikslo. Tas bendruomeniško jausmas labai greitai „užkabino“.

Sakau visiškai nuoširdžiai – šios varžybos buvo vienas sudėtingiausių išbandymų mano tarnyboje. Organizatoriai tikrai pasistengė.

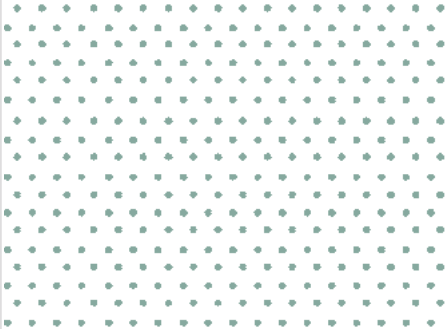
O jūsų civilinė profesija kaip nors koreliuoja su šaulišku gyvenimo keliu?

Taip, tam tikrų sąsajų tikrai yra. Esame įkūrę karinės ekipuotės ir turizmo prekių parduotuvę Panevėžyje. Ji vadinasi „Bunkeris“. Tarp mūsų klientų nemažai šaulių, todėl dažnai tenka bendrauti, konsultuoti ir padėti žmonėms renkantis įrangą šauliškai veiklai. Tai leidžia dar geriau suprasti bendruomenės poreikius ir nuolat būti šalia tos aplinkos.

Tapti savo rinktinių vyrų lyderiu ir dalyvauti geriausio skyriaus varžybose – iššūkis nemenkas. Privertė ar pats pasisiūlėte?

Tikrai niekas neprivertė. Manau, kad tokiuose dalykuose prievarta neveikia. Praėjusių metų komandos branduolys man tiesiog paskambino ir pasiūlė jungtis prie jų. Pokalbis buvo maždaug toks: »

Tokie išbandymai labai gerai parodo, kiek žmogus ir komanda gali pakelti.

„Gvidai, ateik, padėk pasiruošti ir varom.“ Viskas skambėjo labai paprastai, bet kartu ir labai motyvuojamai.

Aišku, atsakomybės daug – juk esi atsakingas ne tik už save, bet ir už visą komandą. Tačiau būtent tai ir motyvuoja. Norėjosi parodyti, ką galime kaip skyrius, ir kartu stipriai pastūmėti save bei komandą į priekį.

Gal galite kelis žodžius tarti apie savo komandos vyrus? Ką veikia gyvenime, kas per žmonės?

Mūsų komandoje buvo labai įvairūs žmonės – skirtingų profesijų, charakterių ir patirčių. Tačiau visus jungė bendras tikslas ir noras būti stiprios komandos dalimi. Manau, kad būtent tarpusavio pasitikėjimas ir noras padėti vienas kitam buvo vienas svarbiausių mūsų pranašumų.

Koks buvo pasirėngimas? Teko girdėti visokių istorijų. Vieni atėjo pašvilpaudami, o kiti arė kaip arkliai. Koks buvo jūsų skyriaus kelias į varžybas?

Pasiruošimas tikrai nebuvo „pašvilpaujant“. Įdėjome labai daug darbo ir laiko – treniravomės beveik metus. Pradėjome nuo fizinio pasirėngimo. Keldavomės 5.30 ryto ir prieš darbus rinkdavomės sporto salėje. Daugiausia propagavome „crossfit“ tipo treniruotes. Vėliau – pasiruošimas rungtims. Žinojome rungtių pavadinimus, todėl bandėme nuspėti, ką gali paruošti organizatoriai, ir atidirbinėjome įvairius scenarijus.

4

Į pagalbą kvietėmės dabartinį rinktinės metodininką bei specialistus iš kariuomenės. Taip pat nemažai treniravomės žygiuodami su pilna ekipuote. Labai naudinga treniruotė buvo ir dalyvavimas KASP 5-osios rinktinės geriausio skyriaus varžybose. Ten pamatėme daug taisytinų vietų – supratome, kur reikia keisti taktiką, kur darome klaidų ir ką turime pagerinti prieš pagrindines varžybas.

Ko labiau reikia tokio pobūdžio varžybose – jėgos ar sumanumo?

Vien tik fizinės jėgos tikrai neužtenka. Žinoma, ištvermė ir fizinis pasirėngimas yra labai svarbūs, tačiau tokiose varžybose nemažiau reikalingas šaltas protas, gebėjimas greitai priimti sprendimus ir prisitaikyti prie situacijos.

Kartais laimi ne stipriausias, o tas, kuris sugeba efektyviausiai išnaudoti savo komandos galimybes. Vis dėlto galiu drąsiai pasakyti, kad mus labiausiai į priekį vedė komandinė dvasia. Ko jau ko, bet šitie vyrai jos tikrai turi.

Visų varžybų metu nenusustojome juokauti. Net sunkiausiomis akimirkomis bandydavome pasijuokti iš situacijos, vieni kitus palaikyti ir taip judėti pirmyn.

O kiek dalyvių tokiose varžytuvėse dalyvavo ne pirmą kartą?

Komandoje buvo tik vienas žmogus, kuriam tokio lygio varžybos buvo pirmosios. Kitiems tai buvo jau antras arba trečias kartas. Manau, tai patirtis tikrai davė daug naudos – žmonės jau žinojo,

ko tikėtis, kaip paskirstyti jėgas ir kaip reaguoti sudėtingesnėse situacijose.

Žinau, klausimas banalus, bet koks varžybų momentas buvo sunkiausias?

Sakau visiškai nuoširdžiai – šios varžybos buvo vienas sudėtingiausių išbandymų mano tarnyboje. Organizatoriai tikrai pasistengė. Pagrindinis sunkumas buvo vietovės reljefas – kalnai padarė savo. Taip pat nelabai pasisekė ir su oru: gavome daug lietaus bei vėjo, o tai tikrai apsunkino užduočių vykdymą.

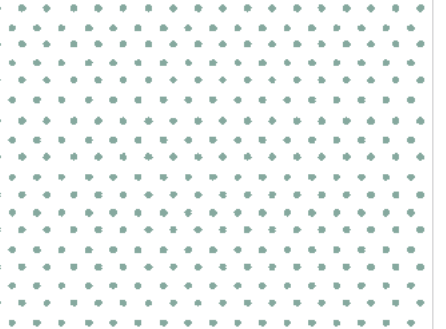
Turbūt sunkiausias momentas buvo tada, kai po šaltos ir šlapios nakties vėl turi stotis, judėti pirmyn ir atlikinėti užduotis. Tačiau, kaip minėjau anksčiau, vidiniai skyriaus juokeliai ir tarpusavio palaikymas labai padėjo nepalūžti ir judėti toliau.

Kiek tokiais momentais yra svarbus psichologinis pasirėngimas, dalyvaujančiųjų santaika? Ar kaip nors bandėte tai apmąstyti? Juk vadas už viską atsakingas...

Psichologinis pasirėngimas tokiose varžybose yra milžiniškai svarbus. Jei komandoje nėra pasitikėjimo ir tarpusavio palaikymo, labai greitai pradeda byrėti ir rezultatas.

Per visas varžybas nė karto nebuvo susipykę. Net jei kam nors kas nors nepasisekdavo, turėjome savo taisyklę – „braukiam brūkšnį“. Kas įvyko, tas įvyko. Neieškome kaltų, nesidairome atgal ir einame į priekį. Tiesiog koncentruojamės į kitas rungtis ir darome savo darbą.

Jei komandoje nėra pasitikėjimo ir tarpusavio palaikymo, labai greitai pradeda byrėti ir rezultatas.

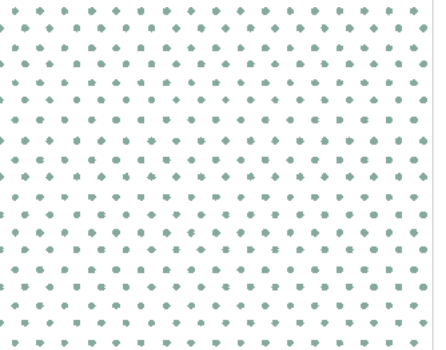
Kaip atsigavote po varžybų? Kokios pasekmės?

Po tokių varžybų kūnas tikrai pajaučia krūvį – buvo ir nuovargio, ir skaudančių raumenų. Tačiau emocijos viską atpirkio. Nuostabiausias jausmas buvo pasididžiavimas komanda ir tuo, ką pavyko pasiekti kartu. Tokie išbandymai labai gerai parodo, kiek žmogus ir komanda gali pakelti.

Ko palinkėtumėte tiems, kurie kitais metais stos į besivaržančiųjų rikiuotę?

Pirmiausia – nebijoti iššūkių. Tokios varžybos labai daug duoda tiek kaip šauliui, tiek kaip žmogui. Reikia ruoštis rimtai, būti disciplinuotiems ir pasitikėti savo komanda.

O svarbiausia – nepamiršti, kad stipriausios komandos nebūtinai sudarytos iš fiziškai stipriausių žmonių. Dažniausiai laimi tie, kurie geba veikti vieningai ir nepasiduoda sunkiausiomis akimirkomis.

5

6

- 4. Įveikus iššūkius – iškilminga rikiuotė.
- 5. Sunkiai pelnytas apdovanojimas jau Gvido rankose.
- 6. Tokio pobūdžio varžybos po finišo suartina buvusius varžovus.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

„Atsparumo kodas: šauliai 360° ir sąmoningumas informacinių grėsmių akivaizdoje“

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

ŠAULIŲ VEIKLA JAUNIAUSIAME LIETUVOS MIESTE – MATOMA, REIKALINGA IR SVARBI

1

3

Atnaujintos patalpos, darbas su jaunimu ir partnerystės žymi naują etapą Visagino 905-osios šaulių kuopos veikloje – jauniausiame Lietuvos mieste šauliai tampa vis matomesne bendruomenės gyvenimo dalimi.

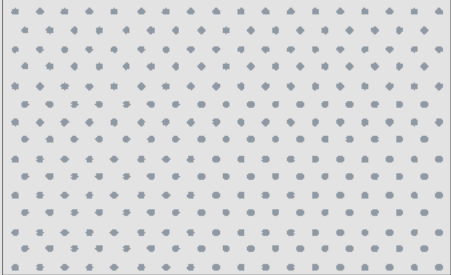
Tekstas: AUKSĖ ŠIAUDŽIONYTĖ
Nuotraukos: PLK. PRANO SALADŽIAUS
ŠAULIŲ 9-OSIOS RINKTINĖS IR KUOPOS ARCHYVAS

„Gal ne visi vienodai jaučia ryšį su Lietuva, bet jį galima stiprinti.

Kai pas mus atėjęs, kartais dar silpnai lietuviškai kalbantis, jaunimas įsilieja į bendruomenę, susiranda draugų ir prasmingą veiklą, tai paliečia ir tėvų širdis. Šeimose ima daugėti Lietuvos.“

2

NAUJAS ETAPAS

Vienu svarbiausių pastarųjų metų įvykių kuopai tapo Visagino savivaldybės lėšomis atliktas patalpų remontas. Atnaujinimo metu pakeistos grindys, lubos, sienos, elektros instaliacija, langai ir durys, įrengti sanitariniai mazgai ir dušai, baigiama virtuvėlė.

Pasak kuopos vado Mariaus Pernavo, tai daugiau nei estetinis atnaujinimas. Iki remonto patalpose trūko elementarių sąlygų visavertei veiklai, todėl pokytis kuopai atveria naujas galimybes veikti.

„Esame nuoširdžiai dėkingi Visagino savivaldybei. Mums tai – ne tik pagalba sutvarkant patalpas, bet ir aiškus palaikymo ženklas, kad šaulių veikla Visagine yra matoma, reikalinga ir svarbi“, – sako kuopos vadas.

Prie įsikūrimo darbų prisidėjo ir patys šauliai: savo lėšomis įsigijo baldų, įrangos ir kitų veiklai reikalingų priemonių, atliko smulkesnius darbus po remonto.

Artimiausiu metu kuopa planuoja kviesti Visagino gyventojus susipažinti su savo veikla ir organizuoti mokymus bendruomenei. Temos – pilietinis atsparumas, pasirengimas ekstremalioms situacijoms, pirmoji pagalba ir kiti praktiniai įgūdžiai. Dalį šių mokymų Visagino šauliai jau veda regiono įmonėms ir organizacijoms.

Atnaujintos patalpos leis plėtoti ir bepiločių orlaivių veiklą. Gavusi UAB „PEIKKO Lietuva“ paramą, kuopa įsigijo kelis kompiuterius, FPV dronų simulatorius ir pultus, o keli jaunieji šauliai jau savarankiškai skraidė FPV dronais ir mokosi juos konstruoti.

VIENYBĖ DARBUOSE

Svarbioms progoms Visagino šauliai telkia ne tik savo ir kaimyninių kuopų narius – į veiklas įsitraukia ir apskrities bei kitų rinktinių šauliai. Taip buvo Visaginui minint 50-metį, taip pat ir Vasario 16-ąją, kai bendražygiai iš visos Utenos apskrities rinkosi į žygį po snieguotas miesto apylinkes. Žygeivius išlydėjo miesto meras, padėkojęs už aktyvumą ir dėmesį Lietuvai svarbiai datai.

„Šventės yra proga stiprinti bendrystę su savo bendruomenėmis, o ne itin gausioms kuopoms labai praverčia brolių ir sesių parama iš kitų padalinių – esame labiau matomi. Visuomenės akyse visi esame Lietuvos šaulių sąjungos nariai, mus vienija bendra misija, todėl bendradarbiavimas

palengvina veiklą ir stiprina organizaciją“, – sako kuopos vado pavaduotoja Jurgita Blaževičė.

Vienas svarbiausių šių metų renginių – liepos mėnesį planuojamos pratybos „Saugi grandinė-3“, organizuojamos kartu su Ignalinos atominė elektrine. Į jas pakviesti savivaldybės, policijos, VSAT, PGT, VST, KASP ir kitų institucijų atstovai.

„Čia tikrai yra erdvės veikti – ypač jaunimui, bendruomenėms ir organizacijoms, kurios nori kažką kurti“, – sako kuopos vadas.

DAUGIAU LIETUVOS ŠEIMOSE

Visagino šauliai siekia, kad kuo daugiau žmonių iš arčiau susipažintų su organizacijos veikla. Pasak kuopos vado, viena dažniausių klaidų – įsivaizdavimas, kad šaulystė skirta tik fiziškai stipriausiems.

„Šiandien organizacijoje reikalingi labai įvairūs gebėjimai – nuo darbo su jaunimu ir komunikacijos iki medicinos, logistikos, informacinių technologijų ar bepiločių orlaivių pilotavimo“, – pabrėžia jis.

Ypatingą vietą kuopos veikloje užima jaunųjų šaulių ugdymas. Kuopos jaunimas aktyviai dalyvauja visuomeniniuose bei sporto renginiuose, iš kurių ne kartą yra parsivežęs apdovanojimų.

2025 m. apdovanojimuose už nuopelnus Visaginui kuopos šaulys Ferdinandas Juchnevičius įvertintas už darbą su jaunimu ir pilietiškumo stiprinimą.

Pasak kuopos vado pavaduotojos J. Blaževičės, jaunųjų šaulių veikla svarbi ne tik jaunuoliams, bet ir visai bendruomenei: „Gal ne visi vienodai jaučia ryšį su Lietuva, bet jį galima stiprinti. Kai pas mus atėjęs, kartais dar silpnai lietuviškai kalbantis, jaunimas įsilieja į bendruomenę, susiranda draugų ir prasmingą veiklą, tai paliečia ir tėvų širdis. Šeimose ima daugėti Lietuvos“, – sako ji. ×

1. Visagino kuopa dalyvauja rinktinės gimtadienyje Molėtuose.

2. Kuopos vadas šaulių veiklos pristatymuose dalyvauja kartu su sūnumi.

JAUNŲJŲ ŠAULIŲ SPORTO ŽAIDYNĖS vs FILMAS

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Nuotraukos: VIDMANTAS ČINAUSKAS

Gegužės paskutinį savaitgalį Balsių stovykloje vykusios 28-osios Jaunųjų šaulių sporto žaidynės subūrė daugiau nei 200 dalyvių iš Lietuvos bei iš Latvijos ir Estijos. Čia netrūko nei įtampos, nei azarto, tačiau nuo pat pradžių tapo aišku – šios žaidynės yra daugiau nei tik sportas.

Kelias dienas jaunieji šauliai varžėsi aštuoniose skirtingose rungtyse: vasaros biatlonas, šaudymas mažo kalibro ir pneumatiniu šautuvais, būrių rikiuotės konkursas, kliūčių ruožas, sportinis orientavimasis, vandens rungtis ir neįskaitinė – virvės traukimo – rungtis. Rungtys tikrai nebuvo lengvos; jos pareikalavo ne tik fizinės ištvermės, bet ir tikslumo, greitos reakcijos bei komandinio susitelkimo. Tad be pasiruošimo ir rimtų treniruočių pasiekti rezultatų niekaip nepavyktų.

Vis dėlto, kaip pripažįsta patys dalyviai, svarbiausia čia buvo ne vien rezultatai. „Didžiausia pergalė – ne rezultatas, o naujos draugystės ir naujos patirtys“, – sakė kalbinti jaunieji šauliai, nusakydami bendrą renginio atmosferą.

4

1

POKYČIAI: KOMANDŲ IŠBANDYMAS

Šiemet dalyviai sulaukė nežymių pokyčių – rikiuotės konkursas vyko pirmąją, o ne paskutiniąją žaidynių dieną, kaip būdavo ankščiau. 7-osios rinktinės atstovė Agnė pasakojo: „Tai įnešė šiek tiek streso, nes atvykus pasitreniruoti jau nebėra laiko. Kita vertus – padarai ir ramu.“

Tačiau net ir įtampa turi savo vertę, ji padeda labiau susitelkti. „Pokyčiai vyksta kasmet, tačiau jie būna labai minimalūs. Taip darome todėl, kad dalyviams būtų lengviau pasiruošti. Jei kažką keičiame, rinktinės apie tai informuojame ne vėliau kaip prieš pusmetį iki renginio. Didesni pokyčiai dažnai sukelia chaosą, o dabar dalyviai yra įpratę – rungtys kartojasi, sistema aiški“, – sako Šaulių sąjungos Pilietinio ugdymo skyriaus vedėja ir viena iš renginio organizatorių Sandra Vasiliauskienė.

VADOVŲ VAIDMUO IR PASIRUOŠIMAS

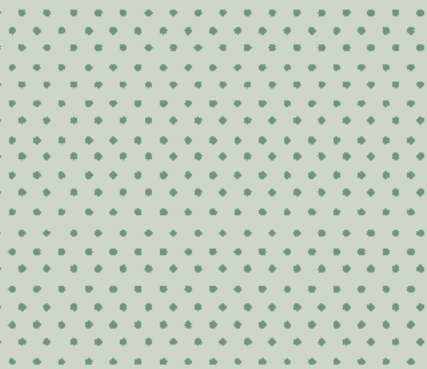
Vadovų vaidmuo žaidynėse, be abejonės, ypač svarbus. Šaulių sąjungos vado pavaduotojas Dovidas Jonušas pabrėžia vadovų vaidmens, o kartu ir nuoseklaus darbo svarbą:

„Matome didžiulį komandų ir jų vadovų pasiruošimą. Be tinkamo pasiruošimo šansų laimėti nėra.“ Jis taip pat atkreipia dėmesį į vadovų reikšmę jauniems šauliams: „Stiprus vadovas šalia yra būtinas. Jis turi būti tas, kuris motyvuoja, padeda suprasti klaidas, turi institucinę atmintį ir geba nuteikti komandą naujoms pergalėms“. Kartu jis pabrėžia: „Reiškiu didžiulę padėką visiems, dirbantiems su jaunimu, tai be galo svarbus darbas“.

S. Vasiliauskienė atkreipė dėmesį į kitą svarbų aspektą – augančią konkurenciją: „Anksčiau būdavo aiškūs lyderiai, tačiau šįkart jų išskirti nepavyko, dalyviai labai panašaus lygio.“ Ji pabrėžė ir žaidynių filosofiją: „Rungčių sistema yra sudaryta kaip savotiškas skirtingų veiklų rinkinys – nėra taip, kad viena komanda dominuotų vienoje srityje ir dėl to užsitikrintų pergalę.“ Tad vėl grįžtame prie svarbiausio – pasiruošimo. Treniruotis būtina. „Jeigu žinai, ko tikėtis, – reikia treniruotis. Be treniruočių nieko nebus“, – akcentuoja ne vienerias žaidynes organizavusi S. Vasiliauskienė.

Kalbant apie organizacinį renginio pasiruošimą, pasak Šaulių sąjungos Neformaliojo švietimo mokytojo ir vieno iš žaidynių organizatorių Aurimo Dzemydos, žaidynės prasideda ne gegužę, o

Vieniems tai išgyvenimo pamokos, kitiems – greitis, azartas ir veiksmas, o dar kitiems – bendrystė ir tikrosios pergalės prasmė.

1. Rungtys rungtimis, bet ne ką mažiau svarbu ir pasilinksminėti.

gerokai anksčiau: „Pirmosios pasiruošimo veiklos startuoja metų pradžioje – ieškome vietos, planuojame, o didysis pasiruošimo įkarštis prasideda balandį, – pasakoja organizatorius. – Didelis pasiruošimo krūvis tenka ir rinktinėms, nes jos ruošia rungtis.“

KOMANDIŠKUMAS

Nors žaidynės grindžiamos varžymusi, visi sutaria – čia svarbiausia bendrystė ir komandiškumas. A. Dzemyda taip pat akcentuoja ir bendravimo pusę: „Papildomos veiklos, pavyzdžiui, šokiai, leidžia dalyviams susipažinti, susidraugauti, keistis kontaktais – ne tik tarp lietuvių, bet ir su užsieniečiais.“ Jo žodžiais tarant, žaidynių kelias netgi primena lyg ir kokią emocinę transformaciją:

„Iš pradžių visi susirenka kaip konkurentai, bet galiausiai nugalė bendrystė.“ Ne veltui paklaustas, kaip pavadintų žaidynes, jeigu jos būtų filmas, įvardija – „Bado žaidynės“.

Tai patvirtina ir kalbinti jaunieji šauliai; paprašyti pabaigti sakinį „Didžiausia pergalė – ne rezultatas, o“, jie minėjo: komandą, kelią iki rezultato, draugystę ir naujas patirtis, pastangas, treniravimąsi, susivienijimą.

VADO PALAIKYMAS – NEMATOMA JĖGA

Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės vadas ats. mjr. Valerijus Gruodis, pirmą kartą stebėjęs šį renginį ir atvykęs palaikyti 5-osios rinktinės jaunųjų šaulių, pasidalijo paprasta, bet svarbia mintimi: „Turite stengtis laimėti ne dėl vado, o dėl komandos“.

Jo buvimas jauniems šauliams reiškė daug. „Jie manęs jau kokias dvi savaites klausinėjo – ar būsite? Jiems tai, matyt, labai svarbu“, – sakė 5-osios rinktinės vadas.

Neabejotinai šio vado įtaką galėjo matyti visi susirinkę stebėti virvės traukimo rungties. Čia nekalbama apie praktinius patarimus komandai, bet apie tą nematomą vado jėgą, kai vien tik rankos mostu įpučiama nauja jėga. Ir ką gi – šios rungties pergalė buvo 5-osios rinktinės komandos rankose.

NUOTAIKOS IR ĮSPŪDŽIAI

Žaidynių metu netrūksta įtampos, tačiau ji virsta ir patirtimi. „Kiek pasitreniravome – tiek ir turime“, – kliūčių ruožą įveikę, dar kvėpavimo nespėję atgauti mintimis dalinosi Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės komandos atstovai. Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės komandos atstovas, ketvirtą kartą žaidynėse dalyvaujantis Matas sako, kad nuotaika gera, jis patenkintas rezultatais biatlono rungtyse. „Man ši ir vandens rungtis labiausiai patinka“, – akcentuoja jis.

Kokie įspūdžiai žaidynėse? Paklausėme Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės vandens kliūtyje besivaržiusios komandos sutiktų narių Dovydo ir Jovio, kurie ant upės kranto laukė savo starto. Jų įspūdžiai labai geri. „Prieš atvykdami treniravomės įveikti vandens kliūtį apie mėnesį, dabar laukiame savo eilės. Šiais metais komandos labai tikslingai yra išsiteniravę tai rungtiai, kurioje dalyvauja“, – pasakoja jie.

Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės komandos atstovai, šiek tiek atgavę kvėpavimą po kliūčių ruožo: „Viskas super!“ Ketvirtus metus žaidynėse dalyvaujantis jaunas šaulys sako, kad yra kas nustebina, tarkime tai, kad dėl įdomumo kliūčių ruožė keičiamos priemonės laužui įkurti: „Iš vienos pusės, įdomiau, bet iš kitos – jeigu ruošėsi būtent vienam būdui, tai sukelia šiek tiek įtampos. Bet viskas gerai [visi pabrėžia].“

Estijos komandos atstovai: „Esame čia pirmą kartą; kai kurie buvo tokiose žaidynėse Latvijoje.“

Čia jaučiamės gerai, smagu dalyvauti. Nors šaudymo rungtyje buvo sunkoka, nes šaudėme ne su savo ginklais.“

NUGALĖTOJŲ TAURĖ

Šių metų žaidynių nugalėtojai – Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-oji rinktinės komanda – išgirdę paskelbtus rezultatus neslėpė džiaugsmo. Emocingai sušoko pergalės šokį, nubraukė ir vieną kitą džiaugsmo ašarą. Emocijoms bekunkuliuojant paklausėme komandos vadovės Gabrielės Sakalauskaitės, ar tikėjosi šio nugalėtojų titulo ir kokia nuotaika laikant nugalėtojų taurę? „Žaidynėms ruošėmės, rikiuotės konkurse galbūt tikėjomės prizinės vietos, bet į vietą bendroje įskaitoje nesikoncentravome. Labiau orientuojamės į atskiras rungtis“, – pabrėžia Gabrielė ir priduria, kad visa komanda jaučiasi devintam dangui!

O JEIGU FILMAS?

Tie, kuriems teko pabuvoti jaunųjų šaulių žaidynėse tikrai pastebėtų, kad čia ne tik sporto renginys, bet ir vieta, kur ugdomas charakteris, stiprinama bendrystė, mokomasi nepasiduoti. Kartu čia kunkuliuoja įvairiausios emocijos, mezgasi draugystės.

Kalbintų dalyvių paprašėme pasitelkti vaizduotę ir pafantazuoti – jeigu šios žaidynės būtų filmas – kokį sugalvotų pavadinimą? Pažiūrėkite, kokie kūrybingi atsakymai:

— D. Jonušas – „Išlikimas“
— S. Vasiliauskienė – „Laimėti pirmąją vietą – nereiškia būti tikruoju laimėtoju“
— A. Dzemyda – „Bado žaidynės“
— Agnė iš 7R – „Greiti ir įsiutę“
— Dovydas ir Jovis iš 4R – „Bado žaidynės“
— Matas iš 5R – „Išgyvenimas“
— 8R komanda – „Nauji potyriai su naujais draugais“ arba „Iki pergalės vienas žingsnis“
— 10R komanda – „Bado žaidynės“
— Estijos komanda – „Baltijos grandinė“

Kiekvienas pavadinimas tarsi užuomina, kaip suvokiamos šios žaidynės. Vieniems tai išgyvenimo pamokos, kitiems – greitis, azartas ir veiksmas, o dar kitiems – bendrystė ir tikrosios pergalės prasmė. Kartojęsis „Bado žaidynių“ pavadinimas išduoda, kad iššūkių čia tikrai netrūksta, tačiau, skirtingai nei tikrame filme, šiose žaidynėse laimi visi. ✕

AGNĖ SUBELYTĖ: APIE TRIS AUKŠTESNES NEI 8 000 M VIRŠUKALNES

Kalbino: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ

Nuotraukos: AGNĖS SUBELYTĖS
ASMENINIS ALBUMAS

Kopimas į kalnus – ne tik fizinis iššūkis, bet ir rimtas pasitikėjimo savimi išbandymas. Čia itin greitai paaiškėja, kuo galima pasikliauti. Ne veltui sakoma – „su tavimi eičiau į kalnus“.

Lietuvos šaulių sąjungos Norvegijoje šaulė Agnė Subelytė tai įprasmino savo darbais: ji tapo pirmąja lietuve moterimi, įkopusia į Makalu ir Lhotse viršukalnes. O ir šių metų gegužės mėnuo Agnei buvo įspūdingas – vos per vieną mėnesį ji įkopė į tris aukštesnes nei 8 000 m viršūnes: gegužės 3 d. įveikė Makalu, gegužės 21 d. – Everestą, o mėnesio pabaigoje – ir Lhotšę. Taigi, Agnė tapo pirmąja lietuve moterimi, per sezoną įkopusia į tris aukštesnes nei 8 000 m viršūnes. Galima sakyti, kad tai ne tik asmeninė pergalė prieš kalną, bet ir liudijimas, kiek daug gali aiškaus tikslo vedamas žmogus. Leidžiamės, o gal geriau sakyti – „kylame“, į labai įdomų pokalbį su Agne apie jos pasiekimus ir patirtis kalnuose.

Šiuo metu gyvenate užsienyje. Kada tapote šaule: Lietuvoje ar jau gyvendama užsienyje?

Prie 316-osios Norvegijos jūros šaulių kuopos prisijungiau šių metų vasario mėnesį, lankydamasi Norvegijoje. Šioje šalyje praleidau beveik visą žiemą ir mane sužavėjo Norvegijos šaulių bendruomenė ir veikla.

Kiek laiko gyvenate Suomijoje?

Čia gyvenu apie dvejus metus.

5

1. Lietuvos trispalvės ir Šaulių sąjungos vėliavos įspūdingose viršūnėse – Agnei pats nuostabiausias jausmas.

1

Ką jums asmeniškai reiškia būti šaule gyvenant svetur?

Man tai reiškia buvimą kartu su bendraminčiais tautiečiais, kuriems taip pat kaip man rūpi Lietuvos saugumas ir ateitis.

Kaip dažnai pavyksta prisijungti prie šauliškų veiklų? Kaip jos atrodo? Ką veikiate kartu su šauliais?

Būdama Norvegijoje prisijungiau prie Vasario 16-osios renginio. Dalyvavau šaulių orientacinėse varžybose. Taip pat pradėjau bazinį šaulio įgūdžių kursą. Rudenį dalyvausiu Edelweisso kalnų žygyje Vokietijoje. Dėl ekspedicijos Himalajuose šaulišką veiklą teko pristabdyti, bet nekantrauju vėl prisijungti prie brolių ir sesių.

Kasdieniniame gyvenime esate duomenų mokslininkė ir investuotoja finansų rinkose, nieko bendro neturinti su ekstremaliu sportu. Kada atradote alpinizmą ir kas pastūmėjo siekti aukščiausių viršukalnių?

Žygiavimą ir alpinizmą atradau 2009 m., kai pradėjau dirbti Šveicarijoje. 2011 m. lapkritį įkopiau į Kilimandžarą Tanzanijoje. Naktinis kopimas ir saulėtekis beveik 6 000 metrų aukštyje paliko įspūdį visam gyvenimui. Mačiau, kad tuomet, kai kiti pasiduoda, ašėjau toliau, ir sunkumai

manęs nevargino nei fiziškai, nei psichologiškai.

Makalu – vienas sudėtingiausių pasaulio aštuontūkstantinių kalnų. Kodėl pasirinkote būtent šią viršukalnę?

Tiesa ta, kad norėjau kopti į Cho Oyu (8 188 m), bet Tibete atšaukus kopimo sezoną teko ieškoti kitų variantų. Agentūra, kuri organizavo mano ekspediciją, pasiūlė pradėti nuo Makalu. Žvelgdama atgal džiaugiuosi, kad pradėjau būtent nuo Makalu, nes po jo Everestas ir Lhotsė pasirodė lengviau įkopiami, išskyrus gal tik Khumbu ledyno grėsmes.

Kaip ruošėtės šiai ekspedicijai – fiziškai, psichologiškai, logistiškai?

Ekspedicijai ruošiausi labai ilgai. Net sakau, kad iki josėjau 15 metų, nuo tada, kai pradėjau žygiuoti Alpėse. Praėjusius metus praleidau labai intensyviai treniruodamasi. Kilnojau svorius, vykdžiau stiprumo treniruotes, progresyvius bėgimus, HIIT (orig. *high intensity interval training*) ir, aišku, žygius, ypač žiemą, be jokių išlygų kiekvieną savaitgalį, kuo šaltesniu oru su sunkia kuprine, apsiavusi kuo sunkesniais batais su katėmis. Psichologiškai nieko ruoštis nereikėjo, visuomet esu pasiruošusi

iššūkiams, ypač kalnuose. Logistiškai viskas taip pat buvo gana paprasta. Agentūra, su kuria kopiau, buvo viena didžiausių Nepale ir kartu su ja labai greitai sudėliojome mano ekspedicijos planą, teliko įsigyti trūkstantį kopimo įrangą ir lėktuvo bilietus.

Koks momentas kopimo metu buvo sunkiausias?

Kai po sėkmingo trigubo įkopimo grįžau į ištuštėjusią bazinę stovyklą. Šiam iššūkiui atidaviau visą save – tiek emociškai, tiek fiziškai – ir su kitais žygeiviais bei alpinistais, siekdami savo svajonės, kasdien kopdami balansavome tarp gyvybės ir mirties. Po tokios intensyvios patirties nelengva grįžti į normalų gyvenimą.

Kai žiūriu į patį kopimą, Makalu mane labiausiai vargino kopimas blogu oru per stačias akmenuotas, ledu ir sniegu padengtas atkarpas, kai turėjome praleisti valandų valandas brūžindami kates per akmenis siaučiant stipriam vėjui, kopiant iš antros į trečią stovyklą ir prieš pasiekiant Makalu viršūnę. Palyginimui – Evereste ir Lhotsėje tokių ruožų yra vos vienas kitas.

O kopiant į Everestą sunkiausia buvo eiti per nepakeliamą karštį iš pirmos į antrą stovyklą. Ta atkarpa gali būti žymiai lengviau įveikiama nepatekėjus ar nusleidus saulei. Po jos pradėjau daryti kitokius sprendimus. Į trečią stovyklą kopėme saulei nepatekėjus, o į ketvirtą – naktį. Ne tik išvengėme spiginančios saulės, karščio, bet ir žmonių minių.

Ar buvo akimirkų, kai svarstėte atsisakyti? Kas padėjo judėti pirmyn?

Taip, po įkopimo į Makalu buvau labai išsekusi, be to, nušalau du dešinės rankos pirštus ir rimtai svarsčiau kopimą į Everestą ir Lhotšę perkelti į kitus metus. Bet per savaitę Katmandu atsigavau ir nusprendžiau bent pabandyti kopti toliau. Pertrauką tarp kopimų išnaudojau tam tikriems pakeitimams, klaidų taisymui. Po įkopimo į visas tris viršūnes jaučiausi geriau, tvirčiau nei po įkopimo tik į Makalu.

Ką pajutote pasiekusi viršūnę (ne tik šią, bet ir kitas) – tiek kaip sportininkė, tiek kaip lietuviė ir šaulė?

Pasiekus viršūnę visuomet užplūsta didžiulis džiaugsmas, o įkopus geru oru neįmanoma atsigrožėti vaizdais. Esu mačiusi žygeivių ir alpinistų, kurie įkopę tarsi pasižymi varnelę ir iš

karto leidžiasi žemyn. Bet aš visuomet sustoju ir, padėjusi šalin fotoaparatus, pasimėgauju ta neeiline akimirka. Tai, kad tikslas pasiektas, kad pastangos davė rezultatą, ir Lietuvos bei šaulių vėliavos iškilo Everesto, Lhotsės ir Makalu viršūnėse – pats nuostabiausias jausmas. Nors išgirdau visokių nuomonių apie komercinį kopimą, ypač iš žmonių, kurie niekada nėra buvę tokia aukštyje ir komentavo nuo sofos, man visgi didžiausias įvertinimas buvo iš Nepale sutiktų alpinistų ir šerpų, kurie žino, koks tai nežmoniškai sunkus iššūkis, ir stebėjosi, kokios stiprios gali būti Lietuvos moterys.

Esate pirmoji lietuviė, įkopusi į Makalu, be to, tapote antrąja lietuviute moterimi, įkopusia į aukščiausią pasaulio kalną ir net tik. Ar jautėte atsakomybę atstovauti Lietuvai?

Taip pat tapau pirmąja lietuviute moterimi, įkopusia į Lhotšę, ir pirmąja lietuviute moterimi, per sezoną įkopusia į tris aukštesnes nei 8000 m viršūnes. Labai džiaugiasi, galėdama iškelti Lietuvos trispalvę aukščiausiuose planetos taškuose ir parodyti, kokios stiprios yra Lietuvos moterys! Tikiuosi, kad šie pasiekimai įkvėps daugiau lietuvių, ne tik moterų, siekti savo tikslų, kad ir kokie jie būtų.

Kaip, jūsų nuomone, tokie pasiekimai prisideda prie Lietuvos ir lietuvių matomumo pasaulyje?

Tikiu, kad jie garsina Lietuvą ir rodo pasauliui mūsų nepalenkiamą lietuvišką charakterį, užsispyrimą ir stiprybę.

Pasidalykite kitais savo pasiekimais. Kuri viršukalnė jums pačiai yra svarbiausia ir kodėl? Kuri buvo pati sudėtingiausia?

Kiekviena viršukalnė yra savaip svarbi ir mane išmokė vis kitokių dalykų. Nuo 2011 m. įkopiau į Kilimandžarą, Akonkagvą, Monblaną, Materhorną, Island viršūnę ir nesuskaičiuojamai daug dienų praleidau kopdama Alpėse, kol gyvenau Šveicarijoje.

Vienos viršūnės padaršino, kitos – atgrasė nuo didesnių iššūkių. Man svarbiausia vis dėlto yra Everestas. Net ir per visas minias bei kamščius šturmo metu man patiko pats maršrutas į jo viršūnę ir, žinoma, pati Everesto viršūnė. Pasisekė įkopti pakankamai geru oru, vaizdai buvo fantastiški, jausmas – išsigryninimas ir dėkingumas.

Sudėtingiausia viršukalnė buvo Monblanas 2015 m. Kopiant į jį labai kentėjau nuo aukščio ligos.

Kaip pavyksta suderinti gyvenimą užsienyje, šaulės veiklą ir ekstremalų sportą?

Sunkiai, bet pavyksta. Dar vis su tuo dirbu. Negaliu visur būti vienu metu, daug ką tenka aukoti.

Kokią vietą jūsų gyvenime užima lietuvių bendruomenė svetur?

Užima vis didesnę vietą. Labai malonu susitikti su tautiečiais, bendrauti lietuviškai ir kartu veikti.

Iš kur semiatės ryžto ir ištvermės tokiose ekstremaliose situacijose?

Pati to savęs klausiu. Tas ateina natūraliai. Reikia turėti labai stiprias vertybes ir tikslus, kuriais tiki, ir tada jokios kliūtytys nebaisios. Patirtis ir pasiruošimas taip pat labai svarbu. Mes apie tai kalbėjome su kitais ekspedicijos dalyviais. Aukštuminiui alpinizmui treniruočių niekada nebus per daug.

Ar turite savo taisyklę arba principą, kuris padeda nepasiduoti?

Kopiant naktį į viršūnę, jei tikrai pasidaro sunku, visuomet sau sakau, kad turiu kopti bent iki saulėtekio. Horizontui pradedant švisti, visuomet užplūsta palengvėjimas, kad žvarbi naktis jau baigiasi, ir viltis, jog viršūnė jau čia pat, darosi vis stipresnė.

Pirmas dalykas, apie kurį pagalvojote paskutinėje pasiektoje viršūnėje?

Pasiekus Lhotšę 1 valandą nakties galvojau, kad vis dėlto gaila, jog įkopėme naktį, kai nieko nesimatė [šypsosi]. Bet taip pat džiaugiasi, kad mano trigubas iššūkis buvo įgyvendintas, ir galvojau apie Lietuvos vėliavos įamžinimą tokiomis sąlygomis, tamsoje, pučiant stipriam vėjui.

Vienas daiktas, be kurio nevyktumėte į kalnus?

Patogūs batai.

Žodis, geriausiai jums pačiai apibūdinantis kalnus.

Jei galima, du žodžiai: stiprybė, galia!

Ar jau turite kitą viršukalnę ar iššūkį savo akiratyje?

Turiu, bet kol kas tai telieka paslaptimi [šypsosi]. ✕

KAIP PRASIDĖJO MANO KELIAS ŠAULIŲ SAJUNGOJE IR „SAJOJE“?

Tekstas: SAJŪNĖ ANDŽELIKA
Nuotraukos: AUTORĖS ASMENINIS ALBUMAS

Mano kelias Šaulių sąjungoje prasidėjo 2014 m. lapkričio mėnesį Biržų šaulių kuopoje; tuo metu vaikų bei paauglių tarpe tai buvo labai populiari veikla, žavinti savo stovyklomis, žygiais ir, žinoma, skania kareiviška koše. 2015 m. vasario 16 d., valstybinės šventės proga, daviau jaunojo šaulio pasižadėjimą. Taip ir prasidėjo mano šauliškas kelias, pilnas ne tik smagių ir aktyvių veiklų, bet ir meilės savo šaliai ugdymo bei pamatinių vertybių formavimo, prie kurių ypač prisidėjo tuometinis šaulių kuopos vadas Vidutis Šeškas bei ginklo broliai ir sesės, kurie mane supo. Prasidėjus studijų metams ieškojau būdų, kaip pratęsti šaulišką veiklą ir nusprendžiau prisijungti prie šaulių studentų korporacijos „Saja“.

1. Jaunojo šaulio pasižadėjimas – nepamirštama patirtis.

KOKS BUVO LŪŽIO MOMENTAS PEREINANT NUO JAUNOJO ŠAULIO PRIE ŠAMONINGO ĮSIPAREIGOJIMO?

Šaulio priesaiką daviau 2019 m. gegužės 15 d. per partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos renginį Pandėlyje prie 14 žuvusių partizanų kapo. Tai buvo svarbi akimirka, kuri man simbolizavo šauliško kelio ir duoto pažado užtvirtinimą. Nepavadinčiau to lūžio momentu, man tai buvo natūralus procesas, žinojau, kad ta diena ateis ir jos neabejodama laukiau.

KAIP ŠAULIŠKA PATIRTIS FORMAVO MANE KAIP ŽMOGŲ, O NE TIK KAIP ORGANIZACIJOS NARĘ?

Šauliška patirtis davė labai stiprų vertybinį pamatą atsakomybės, pagarbos, bendruomeniškumo ir meilės savo

šaliai prasme. Atrodo, mažos veiklos, tokios kaip partizanų kapų lankymas, bendros šauliškos užduotys komandoje ar paprastas buvimas tarp bendraminčių, ilgainiui augino mane kaip patriotišką ir atsakingą suaugusį žmogų. Per šaulišką veiklą išmokau, kad pilietiškumas nėra tik žodis ar pareiga. Tai kasdieniai pasirinkimai, požiūris į kitus žmones, atsakomybė už save ir aplinką. Ši patirtis sustiprino mano charakterį ir turėjo didelę įtaką mano tolimesniam keliui, paskatino norą toliau tarnauti savo šaliai ir prisidėti prie jos stiprinimo.

KAIP STUDIJOS IR SKIRTINGI GYVENIMO ETAPAI KEIČIA SANTYKĮ SU ŠAULIŲ SAJUNGA?

Manau, kad studijos ir skirtingi gyvenimo etapai natūraliai keičia santykį su Šaulių sąjunga. Vienais laikotarpiais gali

Už Šaulių sąjungos ribų esu tiesiog žmogus, kuris kartais turi daugiau klausimų nei atsakymų, mėgsta mokytis, išbandyti naujus dalykus ir būti tarp žmonių.

daugiau laiko ir savęs atiduoti veiklai, kitais atsiranda daugiau atsakomybių, darbų ar vidinių pokyčių, todėl įsitraukimas sumažėja. Ypač studijų metu dažnai tenka ieškoti balanso tarp mokslų, asmeninio gyvenimo ir veiklų, kurios svarbios širdžiai. Bet man atrodo, kad svarbiausia yra nepamiršti to ryšio visiškai. Net jei nebepali visur taip aktyviai dalyvauti kaip anksčiau, šauliškos vertybės ir bendruomenė vis tiek lieka žmogaus dalimi. Kartais užtenka sugrįžti į renginius, pabendrauti su savais žmonėmis ar tiesiog prisiminti, kodėl kadaise prisijungai. Tas ryšys laikui bėgant gali keistis, bet jei jis tikras – niekur nedingsta.

KAIP IR KODĖL SUSIFORMAVO MANO RYŠYS SU „SAJA“?

Mano ryšys su „Saja“ susiformavo gana natūraliai, kai pradėjau studijuoti.

Tuo metu prisiminiau dar jaunųjų šaulių laikais „Sajos“ organizuotas asamblėjas, tą bendrumo jausmą, žmones ir aplinką, kurioje jaučiausi sava. Norėjosi ir toliau likti arti šauliškos bendruomenės, tik jau kiek kitokiu būdu. Studijų laikotarpiu nebegalėjau tiek laiko skirti aktyviai kuopos veiklai ar fiziniams užsiėmimams, todėl „Saja“ tapo galimybe prisidėti prie Šaulių sąjungos vykdančią švietėjišką, organizacines ir bendruomenišką veiklas. Mane visada traukė prasmingos iniciatyvos, istorijos puoselėjimas ir galimybė kurti aplinką, kurioje žmonės jaučiasi vieningi. Tad „Saja“ tapo vieta, kur galėjau išlaikyti ryšį su šauliškais vertybėmis.

KAS MAN YRA „SAJA“ ŠIANDIEN?

Šiandien „Saja“ man yra erdvė, kurioje galiu išreikšti įvairias idėjas ir paversti jas realiais projektais, veiklomis ar renginiais Sąjungos ir apskritai Lietuvos naudai. Tai yra bendruomenė, kurioje galiu būti tarp panašiai mąstančių žmonių, dalytis patirtimis ir kartu kurti prasmingus dalykus.

KUO „SAJA“ ŠIANDIEN GALI BŪTI NAUDINGA ŠAULIŲ SAJUNGAI?

Manau, kad „Saja“ gali būti tiltas tarp studentiškos aplinkos ir Šaulių sąjungos. Ji suteikia galimybę jaunimui išlikti aktyviai organizacijos dalimi net ir tuomet, kai studijos ar kiti gyvenimo pokyčiai nebeleidžia daug laiko skirti tradicinei šauliškai veiklai. Kartu tai erdvė, kurioje gimsta naujos idėjos, iniciatyvos ir projektai, padedantys stiprinti pilietiškumą, bendruomeniškumą bei skleisti šaulišką vertybes jaunų žmonių tarpe. Man atrodo, kad būtent gebėjimas suburti aktyvius, kūrybingus ir savo valstybei neabejingus žmones yra viena didžiausių „Sajos“ stiprybių.

KODĖL SVARBU KALBĖTI APIE PILIETIŠKUMĄ UNIVERSITETUOSE?

Man atrodo, kad universitetas apskritai yra viena geriausių vietų kalbėti apie pilietiškumą, nes būtent tuo metu jauni žmonės pradeda kurti savo savarankišką gyvenimą ir ieškoti atsakymo į klausimą, kokią pėdsaką nori palikti po savęs. Studijos moko profesijos, bet kartu turėtų mokytį būti aktyviu visuomenės nariu. Kartais žodis „pilietiškumas“ gali skambėti labai rimtai ir oficialiai, bet iš tikrųjų jis prasideda nuo paprastų dalykų, tokių kaip domėjimasis tuo, kas vyksta aplinkui, noras prisidėti prie savo bendruomenės ar nebijojimas prisiimti atsakomybės.

Universitetuose be galo daug jaunų, smalsių ir iniciatyvių žmonių, todėl būtų galima šį potencialą palikti tik auditorijose.

KAS AŠ ESU UŽ ŠAULIŲ SAJUNGOS RIBŲ?

Už Šaulių sąjungos ribų esu tiesiog žmogus, kuris kartais turi daugiau klausimų nei atsakymų, mėgsta mokytis, išbandyti naujus dalykus ir būti tarp žmonių. Vertinu nuoširdžius pokalbius, bendruomenę ir prasmingą veiklą. Nors šaulystė mane stipriai formavo, ji yra tik viena mano gyvenimo dalis, šalia jos yra profesinis kelias, draugai, šeima ir nuolatinis bandymas augti kaip žmogui.

KĄ STUDIJUOJU IR KAIP MANO STUDIJOS SIEJASI SU VISUOMENINE VEIKLA?

Baigiau tarptautinių santykių studijas, todėl natūralu, kad mane domina valstybės, visuomenės ir pilietiškumo temos. Studijos leido geriau suprasti, kaip veikia politiniai procesai, tarptautinė aplinka ir kokią reikšmę turi aktyvi pilietinė visuomenė. Nors universitetą baigiau prieš trejus metus, studijų metu įgytos žinios iki šiol atsispindi mano visuomeninėje veikloje. Jos padėjo plačiau pažvelgti į valstybės saugumą, pilietinio atsparumo ir bendruomeniškumo svarbą. Todėl visuomeninė veikla man nėra tik laisvalaikio užsiėmimas, o galimybė praktiškai prisidėti prie dalykų, apie kuriuos kadaise mokiausi.

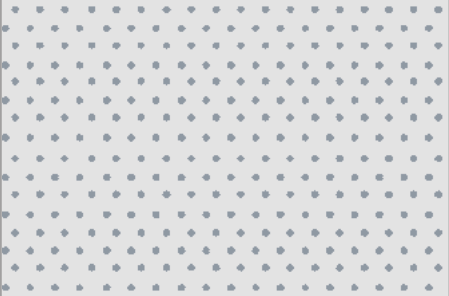
KĄ MĖGSTU VEIKTI LAISVALAIKIU IR AR TURIU IŠSKIRTINIŲ POMĖGIŲ?

Laisvalaikiu mėgstu derinti aktyvų poilsį su kūryba. Man patinka keliauti, pažinti naujas vietas ir žmones, o laisvomis akimirkomis dažnai renkuosi aktyvias veiklas gamtoje ar sportą. Toks laikas padeda atsitraukti nuo kasdienių darbų ir pasikrauti energijos. Tarp mano pomėgių yra ir kūrybinės veiklos, tapyba bei keramika. Jos leidžia sulėtinti tempą, susikaupti ir išreikšti save kitaip nei tą darau kasdienybėje. Man patinka pats kūrybos procesas, kai iš idėjos pamažu gimsta kažkas apčiuopiamo ir unikalaus.

RUSIJOS KOGNITYVINIS KARAS PRIEŠ TAVE

Tekstas: VYTAUTAS MATULEVIČIUS

Šį tekstą pradėjau rašyti tą dieną, kai Lietuvoje pirmą kartą buvo paskelbtas raudonas oro pavojus, o gyventojai raginami eiti į priedangas. Tuo pat metu kremlius vykdė didelę dezinformacijos ataką prieš Baltijos šalis, kurios neva leidžia ukrainiečiams naudoti savo oro erdvę dronų atakoms prieš rusiją. Visa tai yra rusijos kognityvinio karo prieš Vakarus dalis. Ataka prieš mūsų protus, o ne sienas.

1. Esu Vytautas Matulevičius, komunikacijos ekspertas, knygos „Baimės frontas: kaip rusija kovoja informacinį karą ir kaip ją įveikti?“ autorius.

Nesu karybos ekspertas, netarnavau kariuomenėje ir nesu Lietuvos šaulių sąjungos narys. Tačiau visą savo karjerą dirbu su informacija ir suprantu, kaip žmonės ją vartoja. Kas patraukia mūsų dėmesį, o ką ignoruojame kaip foninį triukšmą. Kaip tai, ką skaitome, žiūrime ir klausome, formuoja mūsų įsitikinimus ir sprendimus. Esu komunikacijos agentūros vadovas, tad šios mano žinios ir gebėjimai dažniausiai virsta augančia klientų reputacija, pardavimais ir pelnu.

Turbūt nesuklysiu sakydamas, kad visi mes norėtume negalvoti apie rusiją. Nebijoti karo. Norėtume, kad ši šalis nekelėtų grėsmės mūsų šaliai ir visiems Vakarams. Paprasčiausiai – kad tai nebūtų problema. Kad galėtume visą savo laiką skirti šeimai, asmeniniams pomėgiams ar tiesiog geriems darbams. Kad kurtume savo valstybę taip, kaip mokame geriausiai: tiek privačiame sektoriuje, tiek valstybės tarnyboje.

KARAS, KURIO NEPRADĖJOME, BET PRIVALOME LAIMĖTI

Tačiau realybė yra kitokia. Nepriklausomai nuo to, norime šito ar ne, iš imperinių ambicijų negebanti išsivaduoti rusija primetė mums konfrontaciją, kurios nepasirinkome, bet kurią privalome laimėti. Valstybės institucijos, mūsų sąjungininkai ir kariuomenė šioje kovoje dirba savo darbą, ir geriausia, ką galime padaryti, – palaikyti juos.

Tačiau kognityviniame kare rusija puola ne institucijas. Ji puola tave. Puola mane. Puola Lietuvą ir visus Vakarus. Bukais ir sofistikuotais būdais rusija kiekvieną sekundę pila melo lavinas į mūsų galvas, taip veikdama mūsų protus, emocijas ir sprendimus.

Švedijos Psichologinės gynybos agentūra (*Myndigheten för psykologiskt försvar* – MPF) labai aiškiai apibrėžia kiekvieno švedo atsakomybę kognityviame kare: „Jūs esate psichologinės gynybos dalis, o mūsų visų atsakomybė – saugoti savo šalį. Kuo geriau suprantate psichologinę gynybą ir priešiškių šalių informacinį puolimą, tuo sunkiau jums manipuliuoti. O kuo atsparesni esame mes patys, tuo stipresnė tampa visa visuomenė ir tuo geriau apsaugome

1

savo valstybę.“ Kiekvieno iš mūsų atsakomybė čia, Lietuvoje, – tokia pati.

Grasinimai ir melagingi kaltinimai Baltijos šalims, parodomosios bylos tarptautiniame teisingumo teisme – chrestomatinis ir kaip ant delno aiškus mūsų bauginimo pavyzdys. Kaip kitaip galime vertinti situaciją, kai jokių pajėgumų kitoje sienos su Baltijos šalimis pusėje nesutelkusi ir Ukrainoje iki kaklo įklimpusi rusija postringauja apie „atsaką Latvijai, kuriai joks NATO nepadės“?

Tačiau daugeliu atvejų rusijos kognityvinis karas prieš tave nėra toks buikai akivaizdus.

KOGNITYVINIS KARAS YRA PSYOPS ANT STEROIDŲ

Įprastai karas vyksta ant žemės, ore, jūroje, kosmose, kibernetinėje ir informacinėje erdvėje. Skirtingai nuo šių fizinėje erdvėje apibrėžtų domenų, kognityviniame kare mūsų laukas yra žmogaus protas. Kognityvinio karo tikslas – daryti įtaką, trikdyti arba keisti žmonių, organizacijų ir valstybių sprendimų priėmimą, elgesį ir realybės suvokimą. Kalbant paprastai, kognityvinio karo siekis – priversti mus matyti realybę ir elgtis taip, kaip nori priešas.

Ir kiekvienas iš mūsų čia esame ir taikiny, ir pirmoji gynybos linija.

JAV Nacionalinio gynybos universiteto (*National Defence University* – NDU) teigimu, kognityvinis karas yra daugiau nei psichologinės operacijos (PSYOPS). Tradicinės informacinės ir psichologinės operacijos yra skirtos paveikti realybės suvokimą ir daryti įtaką sprendimams. Tačiau naujausios technologijos leidžia eiti dar toliau.

Dirbtinis intelektas, milžiniškais duomenų kiekiais maitinami algoritmai ir socialinės žiniasklaidos skvarba leidžia mūsų priešininkams ne tik paveikti, KĄ mes galvojame, bet ir KAIP mes galvojame. Kaip žmonės, organizacijos ir valstybės. Kalbant paprastai, PSYOPS gali pakeisti mūsų įsitikinimus, o kognityvinis karas – mūsų mąstymo būdą.

2014 m. rusijos remiami nusikaltėliai, naudodami jos suteiktus ginklus, virš Rytų Ukrainos numušė Malaizijos avialinijų lėktuvą ir pražudė 298 žmones. Pirmosiomis valandomis ir dienomis po šio brutalaus nusikaltimo rusijos dezinformatoriai bandė mėtyti pėdas ir tiesiog buikai neigti savo kaltę, nors vis daugiau įrodymų liudijo priešingai. Pamatęs, kad neigimas neveikia, kremlius pakeitė taktiką.

Užuot pateikusi savo versiją, rusijos melo mašina pradėjo atkakliai platinėti dešimtis įvairiausių melagingų įvykio versijų ir užtvindė viešąją erdvę melo lavina: kad lėktuvą numušė ukrainiečių naikintuvas, oro gynybos sistemos, kad kalti Ukrainos oro erdvės dispečeriai. Visi, tik ne tikrasis kaltininkas – rusija.

Kai žmogus mato daugybę versijų, aiškinančių tą patį įvykį, jis pradeda nebežinoti, kas yra tiesa. Pradedama abejoti viskuo. Objektivi realybė tampa viena iš galimų tiesų. Tiesa virsta „multi-tiesa“. Mes pradedame abejoti viskuo, o galų gale nusispjauame ir nebesigiliname. Būtent taip rusija stengiasi pakeisti mūsų mąstymo algoritmus.

MES VISI TIKIME KREMLIAUS DEZINFORMACIJA

2024 m. pavasarį, kai valstybės gynybos biudžetas sudarė vos 2,77 proc. nuo BVP, Lietuvos verslas pradėjo iniciatyvą „4 procentai gynybai“, raginančią politikus sparčiai didinti gynybos finansavimą. Buvau jos vadovas. Nuolat vykdėme visuomenės nuomonės tyrimus, stebėdami paramą gynybos išlaidų didinimui ir kitiems nacionalinio saugumo klausimams, taip pat vertindami gyventojų požiūrį į dažniausiai prieš iniciatyvą nukreiptus naratyvus.

Dauguma Lietuvos gyventojų tvirtai palaikė 4 proc. BVP skyrimą gynybai – tokių visą laiką buvo gero daugiau nei pusė visuomenės. Tačiau nuo pat pirmųjų iniciatyvos valandų susidūrėme su vienu ypač populiariu naratyvu: esą papildomos lėšos krašto apsaugai bus išvogtos.

Vienoje iš apklausų pasitikrinome: kad didesnės investicijos į gynybą bus panaudotos skaidriai, sutiko vos 23 proc. gyventojų. Tai buvo momentas, kai galvoje gimė hipotezė, kad nors rusiją suprantame kaip egzistencinę grėsmę [su tuo sutinka bene visi Lietuvos gyventojai], bet jos naratyvais vis tiek neretai patikime. O tai ir yra rusijos tikslas – ne kad ją palaikytume, o kad nepasitikėtume savo valstybe, aljansais ir vieni kitais. Kad bijotume ir panikuotume. Kad tikėtumės blogiausio ir nieko dėl to nedarytume.

Ir kol kas jai sekasi. Savo knygoje „Baimės frontas: kaip rusija kovoja informacinį karą ir kaip ją įveikti?“ išsamiai aprašau mūsų su kolegomis 2025 m. rugsėjį atliktą Lietuvos visuomenės atsparumo dezinformacijai tyrimą, kuriame nagrinėjame 27 populiariausius kremlius naratyvus apie Lietuvą, NATO ir Ukrainą. Tyrimo apklausėme 1000 žmonių. Tarp respondentų nebuvo nė vieno asmens, kuris netikėtų bent vienu Kremlius naratyvu. Vidutiniškai kiekvienas iš mūsų tikime 9 iš 27 rusijos dezinformacijos naratyvų. Mes visi tikime kremlius dezinformacija.

30 proc. Lietuvos žmonių sutinka, kad karą Ukrainoje išprovokavo NATO plėtra arčiau rusijos sienų. Teiginiui, jog Lietuvoje nuolat prastėja ekonominė situacija, pritaria 38 proc. Lietuvos gyventojų. Kad Lietuva kultūriškai ir istoriškai yra artimesnė rusijai nei Vakarų šalims, sutinka 17 proc. gyventojų.

Taip dažniausiai galvoja jaunimas iki 35 m. – apie 25 proc. visų šio amžiaus apklaustųjų. Vesdamas mokymus įvairioms organizacijoms apie atsparumą dezinformacijai, pastebiu, kad šitas skaičius auditoriją visuomet nustebina. Intuityviai visi pirmiausia galvoja, kad taip mąsto vyresni žmonės. Ir jie yra neteisūs.

Norėdami duoti rusijai atkirtį kognityviniame kare, pirmiausiai turime remtis duomenimis. Suprasti realią situaciją, o ne tik pasikliauti intuicija ar savo nuostatomis, kurias susiformavome per gyvenimą. Šioje vietoje noriu nukelti kepurę ir paraginti sekti mano amato kolegą, „Repsense“ įkūrėją Mykolą Katkų, kuris savo „Facebook“ paskyroje reguliariai pateikia duomenimis grįstas

Rusijos dezinformacijos dekonstrukcijas. Ištraukti iš šešėlių, rusijos melai taip stipriai nebebaugina.

KAIP LAIMĖTI KOGNITYVINĮ KARĄ PRIEŠ RUSIJĄ?

Citata iš knygos, kurią naudoju dažniausiai, priklauso Timo Kivineniui, buvusiam Suomijos karinių pajėgų vadui: „Svarbiausia gynybos linija yra mūsų galvose.“ Tai ir yra atsakymas, kaip laimėti prieš rusiją. Jei kovos laukas yra mūsų protas, tuomet didžiausia atsakomybė jį fortifikuoti priklauso mums.

Pirmiausia – drastiškai sumažinti socialinių tinklų vartojimą, o „TikTok“ ir „Telegram“ apskritai ištrinti. Kaip 2026 m. kovą sakė VSD vadovas Remigijus Bridikis, „vykdant priešišką veiklą, socialiniai tinklai yra absoliučiai viskas“.

Čia nevaržomi sklinda rusijos melai, čia jų pasiekiamumą didina botų spiečiai, čia algoritmai į viršų stumia baimę ir nerimą keliančius įrašus. Socialiniuose tinkluose net ir teisingoje barikadų pusėje stovintys komentatoriai dažnai dramatinizuoja situaciją ar skleidžia su realybe dažniausiai mažai ką bendro turinčias interpretacijas.

Rekomenduoju skaityti ir pasitikėti tuo, ką sako Lietuvos kariuomenė ir kitos valstybės institucijos. Taip pat ES ir NATO. Naujienas sužinoti ne iš socialinių tinklų, o iš sisteminės žiniasklaidos lietuvių ar anglų kalba.

Mes neprivalome eliminuoti emocijų iš savo gyvenimo. Nerimas yra normali ir sveika reakcija į geopolitines realijas. Jis dažnu atveju mobilizuoja ir skatina veikti – pavyzdžiui, įstoti į Lietuvos šaulių sąjungą. Tačiau rusija aktyviai dirba, kad mūsų nerimas virstų stingdančia panika. Nesuteikime jai šio malonumo.

Didžiausias rusijos pralaimėjimas yra ne tik mūsų stiprėjanti gynyba. Tai ir mūsų gebėjimas, nepaisant grėsmių, toliau gyventi visavertį gyvenimą – puoselėti valstybę ir bendruomenes, kurti, auginti vaikus ir planuoti ateitį. Taip ir padarykime. ×

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

„Atsparumo kodas: šauliai 360° ir sąmoningumas informacinių grėsmių akivaizdoje“

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

TAS PATS SLAPTAŽODIS SKIRTINGOMS PASKYROMS – DIDELĖ KLAIDA:

KAIP GERIAU DARYTI?

8

Rubrika „Kibernetinis saugumas“
rengiama bendradarbiaujant su
oficialiu ESET atstovu Lietuvoje
„NOD Baltic“.

1. „Baltimax“ vyresnysis
kibernetinio saugumo inžinierius ir
ESET specialistas Lukas Apynis.

„Jei gaunate netikėtą prisijungimo kodą ar pranešimą apie bandymą jungtis, tai gali reikšti, kad kažkas jau turi jūsų slaptažodį“, – sako L. Apynis.

Naudoti tą patį slaptažodį keliose paskyrose patogu, tačiau retas susimąsto, kad tai – itin nesaugu. Kibernetinio saugumo specialistai perspėja, kad toks įprotis gali kainuoti labai brangiai. Užtenka vieno duomenų nutekėjimo, kad nusikaltėliai gautų prieigą prie jūsų el. pašto, socialinių tinklų, elektroninių parduotuvių ar net interneto banko.

Ekspertų teigimu, viena sparčiausiai plintančių grėsmių šiandien yra vadinamosios kredencialų brukimo (angl. *credential stuffing*) atakos. Jų metu nusikaltėliai naudoja anksčiau nutekintus prisijungimo duomenis ir automatiškai tikrina, kur dar jie tinka.

„Jei žmogus tą patį slaptažodį naudoja keliose vietose, užpuolikams nebereikia jo spėlioti ar laužti. Jie tiesiog paima jau nutekėjusius duomenis ir sistemingai išbando juos kitose platformose. Tai viena paprasčiausių, bet labai veiksmingų atakų“, – sako „Baltimax“ vyresnysis kibernetinio saugumo inžinierius ir ESET specialistas Lukas Apynis.

RIZIKINGAS PATOGUMAS

Nors apie stiprių slaptažodžių svarbą kalbama nuolat, daugelis vartotojų iki šiol renkasi paprastumą. Vieną slaptažodį lengviau prisiminti, nereikia jo kurti iš naujo kiekvienai paskyrai.

Vis dėlto, pasak eksperto, toks patogumas per daug pavojingas.

„Žmonės dažnai galvoja: manęs tai nepalies. Tačiau kibernetiniai nusikaltėliai nesitaiko į konkrečius asmenis – jie taikosi į mases. Jei jūsų duomenys kažkada buvo nutekėję, galite tapti taikiniu net po kelerių metų“, – perspėja L. Apynis.

Pasak specialisto, žmonės dažnai mano, kad jei buvo nulaužta ne itin svarbi paskyra, pavyzdžiui, sena internetinė parduotuvė ar forumas, kurio vartotojas gal ir šiaip jau nebenaudoja, didelės žalos nebus. Tačiau realybė kitokia.

„Dalis vartotojų net nesusimąsto, kas vyksta po duomenų nutekėjimo – pavogti prisijungimo duomenys dažnai

atsiduria vadinamajame tamsiajame internete (angl. *Dark Web*). Jame yra parduodami ar dalijami kitiems nusikaltėliams, todėl tas pats slaptažodis gali būti naudojamas ne vieno, o daugelio piktavalių net ir praėjus ilgam laikui. Jei tas pats slaptažodis naudojamas el. paštui, socialiniams tinklams ar bankinėms sistemoms, vienas senas nutekėjimas gali tapti raktu į svarbiausias paskyras“, – aiškina L. Apynis.

Dažniausiai tokios atakos vykdomos automatizuotai – specialūs robotai per trumpą laiką išbando tūkstančius prisijungimų skirtingose sistemose. Kad liktų nepastebėti, jie gali keisti IP adresus ir imituoti tikrų vartotojų elgesį, todėl tokias atakas susekti ir sustabdyti laiku gali būti sudėtinga.

KOKIŲ ŽENKLŲ NEREIKĖTŲ IGNORUOTI?

Ekspertas sako, kad apie bandymus perimti paskyras dažnai signalizuoja keli požymiai:

- gaunate pranešimus apie nesėkmingus prisijungimus;
- atkeliauja slaptažodžio keitimo laiškai, kurių neprašėte;
- gaunate prisijungimo kodus ar dviejų veiksmų autentifikacijos patvirtinimus be priežasties;
- paskyrose pastebite pakeistus nustatymus;
- iš paskyros siunčiami jums nežinomi laiškai ar žinutės.

„Jei gaunate netikėtą prisijungimo kodą ar pranešimą apie bandymą jungtis, tai gali reikšti, kad kažkas jau turi jūsų slaptažodį“, – sako L. Apynis.

5 PATARIMAI, KAIP APSAUGOTI PASKYRAS

Norint sumažinti riziką, IT žinovas rekomenduoja keisti įpročius ir imtis kelių paprastų veiksmų.

1. Naudokite skirtingus slaptažodžius kiekvienai paskyrai. Tas pats slaptažodis keliose vietose yra didžiausia rizika.

2. Pasitelkite slaptažodžių tvarkyklę. Ji padeda generuoti stiprius bei unikalius slaptažodžius ir jų nereikia atsiminti.

3. Įjunkite dviejų veiksmų autentifikavimą (2FA). Net jei slaptažodis nutekėtų, prisijungti be papildomo patvirtinimo būtų daug sunkiau.

4. Reguliariai tikrinkite, ar jūsų duomenys nebuvo nutekinti. Tam galima naudoti specialias viešas duomenų tikrinimo platformas.

5. Nedelskite keisti slaptažodžių. Jei sužinojote apie nutekėjimą, veikti reikia iš karto.

RIZIKA AKTUALI IR LIETUVOJE

Pasak L. Apynio, Lietuvos vartotojai nėra išimtis tokioms atakoms – fizinė vieta ar kalba nuo jų neapsaugo.

„Jei naudojotės tarptautinėmis platformomis, socialiniais tinklais, el. prekyba ar el. paštu, esate toje pačioje rizikos zonoje kaip ir visi kiti. Kibernetiniai nusikaltėliai neskirsto aukų pagal šalį“, – sako ekspertas.

Specialistas pabrėžia, kad kredencialų brukimo atakos nėra sudėtingos technologine prasme – jos sėkmingos todėl, kad išnaudoja žmonių įpročius.

„Didžiausia klaida manyti, kad stiprus slaptažodis visada reiškia saugumą. Jei tą patį stiprų slaptažodį naudojate penkiose vietose, rizika išlieka labai didelė. Šiandien svarbiausia ne tik slaptažodžio stiprumas, bet ir jo unikalumas“, – apibendrina L. Apynis. ×

PAMAŠTYMAI APIE ŠAULIŲ SAJUNGOS IR AMERIKOS LEGIONO PANAŠUMUS

9

Tekstas: HENRY L. GAIDIS

**Pamąstymus įkvėpė Šaulių
sajungos vado plk. Lino Idzelio
vizitas Baltimorėje.**

1. Lietuvių posto Nr. 154 legionierių vėliavos grupė žygiuoja iš Baltimorės lietuvių namų į Baltimorės miesto parko atidarymo ir pašventinimo ceremoniją. Pašventinta vieta, kurioje gaisras suniokojo pastatą. Šia proga šis nedidelis parkas oficialiai buvo pavadintas Baltimorės miesto „Mažosios Lietuvos parku“.

2. H. Gaidis LŠS vadui pristato Baltimorės lietuvių namus iškilmingoje didžiojoje salėje, kurioje didelė scena, virš jos – JAV ir Lietuvos vėliavos. Lietuvių namų asociacijos (PSA) brolių ložės pastatas buvo pagrindinė Amerikos lietuvių susitikimų vieta Merilande nuo pat oficialaus atidarymo 1921 m. H. Gaidis vilki Amerikos legiono, įkurto 1919 m., grįžusių namo Pirmojo pasaulinio karo veteranų uniformą.

2026 m. balandį Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) vadas pulkininkas Linas Idzelis surengė reikšmingą vizitą Šiaurės Amerikoje. Beveik dvi savaites trukusi kelionė nusidriekė nuo Vašingtono (Kolumbijos apygarda) analitinių centrų ir diplomatinių institucijų iki istorinio išeivijos lietuvių šaulių suvažiavimo Čikagoje. Vėliau jis lankėsi Toronte, Kanadoje, o galiausiai susitiko su lietuvių bendruomenėmis – nuo Atlantos iki Floridos.

Vizito tikslas – itin aktualus: stiprinti ryšius tarp LŠS ir išeivijos lietuvių, įkvėpti naujus narius prisijungti prie šaulių veiklos bei pristatyti visuotinės gynybos sampratą užsienyje gyvenantiems tautiečiams.

Šis vizitas nebuvo vien formalus ar reprezentacinis. Jis turėjo svarbią strateginę reikšmę, ypač atsižvelgiant į tai, kad Lietuva ir kitos Baltijos šalys šiandien susiduria su vis sudėtingesne saugumo situacija Europos rytiniame flange.

Pulkininko vizitas prasidėjo balandžio 16 d. Baltimorėje (Merilando valstija), kur jis susitiko su Amerikos legiono lietuvių posto Nr. 154 vadu Gintaru Buiviu, taip pat legionieriais Thomu Sadausku ir Henry Gaidžiu. Paminėsiu, kad šių eilučių autorius – H. Gaidis – taip pat yra Lietuvos šaulių sąjungos išeivijoje Jono Vanagaičio kuopos (Bostonas, Masačusetso valstija), vadovaujamos Jono Stundžios, narys.

Vizito Baltimorėje metu pulkininkas L. Idzelis aplankė Nacionalinę lietuvių

2

biblioteką, kurią įkūrė dr. Jonas Šliūpas. Ši biblioteka buvo įkurta dar 1906 m. ir yra seniausia iki šiol veikianti lietuviška biblioteka JAV. Vėliau pulkininkas su savo komandos nariais apsilankė Baltimorės lietuvių muziejuje, kuriame saugomi Amerikos legiono lietuvių posto Nr. 154 archyvai ir eksponatai.

AMERIKOS LEGIONO LIETUVIŲ POSTAS NR. 154

Amerikos legionas yra didžiausia 1919 m. įkurta karo veteranų organizacija JAV, siekianti remti kariuomenės veteranus, puoselėti patriotines vertybes ir ugdyti jaunimą. Turėdamas daugiau nei 1,6 milijono narių tūkstančiuose vietinių padalinių, jis veikia grindžia keturiomis pagrindinėmis kryptimis: veteranų reikaliai ir rehabilitacija, nacionalinis saugumas, pilietiškumas (amerikietiškas) bei vaikai ir jaunimas.

Nuo pat 1919 m. Amerikos legionas vadovaujasi aiškiu ir nuosekliu tikslu: tarnauti tiems, kurie tarnavo, stiprinti valstybę ir puoselėti vertybes, apibrėžiančias Amerikos demokratiją. Šis tikslas grindžiamas minėtais keturiais pagrindiniais ramsčiais: veteranų reikalais ir rehabilitacija, nacionaliniu saugumu, pilietiškumu bei vaikais ir jaunimu. Šie ramsčiai duoda kryptį organizacijos atstovavimui, veikloms ir paslaugoms, vykdomoms per tūkstančius vietinių padalinių ir milijonus narių visoje šalyje.

Daugeliu aspektų Amerikos legionas veikia panašiai kaip ir Lietuvos šaulių sąjunga, todėl pulkininko L. Idzelio susitikimas su lietuvių kilmės Amerikos legiono nariais buvo itin prasmingas. Lietuvių-amerikiečių ryšiai padėjo užmegzti lyderystės tinklus ir sudaryti pagrindą tolesniam glaudesniai LŠS ir išeivijos bendradarbiavimui, kuris vėliau tęsėsi Vašingtone ir Čikagoje.

Diskusijų su svečiu metu taip pat aptartos LŠS ir Amerikos legiono panašios istorinės patirtys ir tikslai. Pokalbiai apėmė platų temų spektrą, įskaitant itin svarbų lietuvių ir amerikiečių vaidmenį bendradarbiaujant su LŠS, prisidedant prie Lietuvos – savo protėvių tėvynės – gynybos.

Nors Amerikos lietuviai paprastai gana gerai išmano savo protėvių tėvynės istoriją, Lietuvoje gyvenančių lietuvių žinios apie lietuvių amerikiečių istoriją ar veiklą dažnai yra labai ribotos. Apsilankymo Baltimorės lietuvių muziejuje metu pulkininkas L. Idzelis ir muziejaus kuratorius H. Gaidis aptarė daugybę bendrų tikslų ir juos siejančią karinę istoriją.

Amerikos legiono Lietuvių postas Nr. 154 išsiskiria savo istorija ir narių sudėtimi – nors iš pradžių tai buvo vietinė organizacija, ilgainiui jos nariai išsisklaidė po įvairias JAV vietas, tačiau išlaikė lietuvišką tapatybę. Posto ištakos siekia Pirmojo pasaulinio karo lietuvių kilmės amerikiečių veteranus, kurie, Lietuvai kovojant už nepriklausomybę, siekė aktyviai jai padėti. »

Iš pradžių jie kūrė savas organizacijas ir net bandė savanoriškai vykti į Lietuvą kovoti; daliai jų tai pavyko padaryti slaptais keliais. Vėliau šie veteranai įkūrė Amerikos lietuvių legioną, kuris išaugo į stiprią organizaciją JAV lietuvių bendruomenėse. 1943 m. buvo įkurtas Lietuvių postas Nr. 154, išlaikęs lietuvišką pavadinimą ir simboliką.

Bėgant metams lietuvių posto veiklą tęsė naujos kartos įvairių karų veteranai, išlaikydami steigėjų vertybes – tarnystę, vienybę ir atsidavimą. Iki šiol posto nariai puoselėja šūkį „Dėl Dievo ir Tėvynės“ ir tęsia lietuvių legiono tradicijas.

JAV ir Lietuvoje savanoriškų ginkluotų organizacijų raida parodo, kaip pilietinės gynybos struktūros keičiasi valstybėms stiprėjant, centralizuojantis ir modernėjant. Abiejose šalyse šios pajėgos iš pradžių atsirado kaip praktinis atsakas į saugumo trūkumą, rėmėsi vietos iniciatyva, o ilgainiui įsitvirtino bendradarbiaudamos su oficialiomis valstybinėmis institucijomis, užuot veikusios visiškai nepriklausomai nuo jų.

PAPRASTI PILIEČIAI GALI BŪTI PAŠAUKTI GINTI SAVO BENDRUOMENĘ

Amerikos milicijos (orig. *The American militia*) tradicija prasidėjo dar Anglijos kolonijose, kur vietos valdžia įpareigodavo pajėgius vyrus dalyvauti bendruomenės gynyboje. Šios ankstyvosios milicijos nebuvo „savanoriškos“ šiuolaikine prasme, nes tarnyba paprastai buvo privaloma visiems tam tinkamiems vyrams. Tačiau jos suformavo politinę ir kultūrinę idėją, kad paprasti piliečiai gali būti pašaukti ginti savo bendruomenę – ši idėja išliko esmine Amerikos karinės minties dalimi nuo kolonijinio laikotarpio iki ankstyvosios respublikos laikų.

Laikui bėgant išryškėjo skirtumas tarp plačiosios, į sąrašus įtrauktos, milicijos ir aktyvesnių vietinių kuopų, kurios reguliariau treniravosi, turėjo savitą tapatybę ir galėjo būti greičiau mobilizuojamos. Po nepriklausomybės JAV buvo siekiama išlaikyti milicijos sistemą, pasitelkiant nacionalinius teisės aktus. XIX a. aktyviausia milicijos sistemos dalimi vis labiau tapo uniformuotos savanorių kuopos.

Šie vienetai dažnai būdavo organizuojami pagal miestus, rajonus, profesijas ar etnines bendruomenes, jiems buvo būdinga geresnė drausmė, stipresnis bendruomeniškumo jausmas ir reguliarios pratybos – priešingai nei platesnei, daugiausia tik formaliai egzistavusiai milicijai. Savanorių milicijos kuopos ypač išryškėdavo prieš didelius karus,

Amerikos legiono Lietuvių postas Nr. 154 išsiskiria savo istorija ir narių sudėtimi – nors iš pradžių tai buvo vietinė organizacija, ilgainiui jos nariai išsisklaidė po įvairias JAV vietas, tačiau išlaikė lietuvišką tapatybę.

nes gubernatoriai galėjo jomis pasikliauti kaip pirmosiomis, pasirengusiomis tarnauti organizuotomis pajėgomis.

Po Amerikos pilietinio karo daugelio valstijų milicijos sistemos gerokai nusilpo, tačiau pramonės neramumai ir vidaus saugumo poreikiai paskatino valstijas išlaikyti geriau apmokytas pajėgas.

JAV Nacionalinės gvardijos asociacija buvo įkurta 1878 m., o paskui pradėjo plėstis federalinė parama valstijų pajėgoms. Iki 9-ojo dešimtmečio Nacionalinė gvardija gerokai išaugo, o senoji milicijos tradicija buvo pertvarkoma į profesionesnes, standartizuotas ir valstybės finansuojamas rezervines pajėgas.

Lemiamas pokytis įvyko 1903 m. priėmus Milicijos aktą, kuris „Nacionalinės gvardijos“ pavadinimą įtvirtino kaip oficialų organizuotos milicijos, gaunančios federalinę paramą ir veikiančios federalinės priežiūros sąlygomis, pavadinimą.

Ši raida nepanaikino senosios milicijos tradicijos. Priešingai – ji pavertė savanorišką miliciją iš laisvai organizuotos vietinės jėgos į drausmingesnę instituciją, veikiančią mišrios – valstijų ir federalinės – kontrolės sąlygomis.

Piliečio-kario idealas išliko, tačiau dabar jis buvo įgyvendinamas per Nacionalinę gvardiją, o ne per XIX a. nepriklausomas savanorių kuopas.

REIKŠMINGAI PRISIDĖTI PRIE VALSTYBĖS GYNYBOS

Lietuvoje susiformavo kitokia, tačiau tam tikrais aspektais panaši tradicija. Lietuvos šaulių sąjunga (LŠS) buvo įkurta Kaune 1919 m. birželio 27 d., tuo metu, kai Lietuva kovojo dėl neseniai paskelbtos nepriklausomybės, susidurdama su keliomis ginkluotomis grėsmėmis, įskaitant bolševikų pajėgas, bermontininkus ir Lenkijos kariuomenę.

Skirtingai nei senoji Amerikos kolonijinė milicija, LŠS nuo pat pradžių buvo sukurta kaip savanoriška, o ne privaloma pilietinės gynybos organizacija. Ji derino patriotinį ugdymą, šaudymo įgūdžių lavinimą, vietinę organizaciją ir praktinę karinę paramą, sudarydama sąlygas civiliams stiprinti šalies gynybą tuo metu, kai reguliariosios ginkluotosios pajėgos dar tik kūrėsi.

Tarpukariu LŠS sparčiai plėtėsi ir tapo viena didžiausių bei įtakingiausių visuomeninių organizacijų Lietuvoje. Ji sukūrė visos šalies mastu veikiančių padalinių tinklą, prisidėjo prie saugumo užtikrinimo ir pilietinio ugdymo, taip pat dalyvavo svarbiuose valstybės įvykiuose, įskaitant Lietuvos nepriklausomybės kovas ir 1923 m. Klaipėdos krašto prijungimą.

Šiuo požiūriu LŠS labiau priminė Amerikos savanoriškos milicijos tradiciją nei ankstyvąją privalomos kolonijinės milicijos sistemą.

3. Teksto autorius H. Gaidis vilki savo Amerikos legiono Lietuvių posto Nr. 154 veterano uniformą. Uniforminių kepurų dešinėje išsiuvinėtas užrašas „Lithuanian“.

4. Amerikos legiono Lietuvių posto Nr. 154 legionierių vėliavos grupė JAV karo akademijoje „Vest Point“, Niujorke, 2010 m. Lenkijos ir Lietuvos bendruomenių Tado Kosciuškos – lietuvių kilmės Amerikos revoliucinio karo didvyrio – ir 1410 m. Žalgirio mūšio minėjimo metu. Lietuvių postas Nr. 154 yra vienintelis Amerikos legiono postas, oficialiai įgaliotas savo minėjimo renginiuose nešti ir JAV, ir Lietuvos vėliavas.

5. Amerikos legiono Baltimorės Lietuvių posto nariai išdidžiai vilki savo uniformas per 1930 m. Niujorke vykusį Vytauto Didžiojo minėjimą.

6. Oficialus Amerikos lietuvių legiono logotipas (antspaudas). Ši organizacija buvo Amerikos legiono Lietuvių posto Nr. 154, kurį įkūrė Baltimorės lietuvių Pirmojo pasaulinio karo veteranų organizacija, pirmtakė. Sugrįžę namo lietuvių kilmės JAV Pirmojo pasaulinio karo veteranai suformavo Lietuvių amerikiečių brigadą, kurioje, kaip teigiama, buvo apie 10 000 savanorių veteranų, pasirengusių 1918–1919 m. sugrįžti kovoti už Lietuvos nepriklausomybę. Tiek JAV, tiek Lietuvos valdžios atstovai tam nepritarė, bijodami, kad jie perims įtaką Lietuvoje. Tačiau keli šimtai jų slapta pasiekė Lietuvą. Tai dar viena įspūdinga istorija. Vieną iš atvykusiųjų jūs tikrai žinote, tai – Steponas Darius. Jis dalyvavo Klaipėdos sukilime, o vėliau kartu su Stasiu Girėnu atliko garsųjį skrydį su „Lituanica“ per Atlantą.

Abiem atvejais svarbiausia buvo vietos iniciatyva, pilietinė tapatybė ir įsitikinimas, kad motyvuoti civiliai gali reikšmingai prisidėti prie valstybės gynybos – tiek prieš susiformuojant profesionalioms pajėgoms, tiek joms jau veikiant greta.

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, LŠS buvo panaikinta. Sovietų valdžia įsakė likviduoti organizaciją, o daugelis buvusių šaulių vėliau patyrė persekiojimą, buvo ištremti, įkalinti arba įsitraukė į pogrindį – priešinosi okupaciniam režimui.

Lietuvai vėl žengiant nepriklausomybės keliu, LŠS buvo atkurta 1989 m. ir pritaikyta modernios demokratinės valstybės poreikiams. Nors ji nebeveikė kaip tokio pat masto masinis tarpukario judėjimas, organizacija atgavo svarbų vaidmenį kaip struktūruota, valstybės remiama savanoriška institucija, skirta stiprinti gynybą, visuomenės atsparumą ir nacionalinį pasirengimą.

Šiandien LŠS veikia pagal Lietuvos įstatymus ir yra remiama Krašto apsaugos ministerijos. Organizacija glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos ginkluotosiomis pajėgomis, policija ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Pastaraisiais metais jos narių skaičius gerokai išaugo – iki beveik 20 tūkst. narių.

Šiuolaikinę LŠS sudaro jaunieji šauliai, koviniai ir nekoviniai šauliai, atspindintys platų nacionalinės gynybos suvokimą, apimančį švietimą, pagalbą ekstremalių situacijų metu, pilietinį pasipriešinimą ir specializuotas funkcijas. Naujausi duomenys taip pat rodo augantį

užsienyje gyvenančių lietuvių įsitraukimą, o tai liudija, kad organizacija šiandien jungia valstybės gynybą su platesniu, tarptautiniu pilietiniu tinklu.

Brėžti tiesioginę paralelę tarp Amerikos savanoriškos milicijos tradicijos ir šiuolaikinės LŠS nereikia teigti, kad šios institucijos yra identiškos. Amerikos modelis kilo iš privalomos kolonijinės milicijos tarnybos ir ilgainiui išsivystė į Nacionalinę gvardiją, o Lietuvos modelis nuo pat pradžių buvo savanoriška patriotinė gynybos organizacija ir iki šiol išlieka savitu pilietiniu-paramilitariu dariniu, o ne pagrindine šalies rezervo jėga.

Vis dėlto šis palyginimas yra prasmingas, nes abi tradicijos grindžiamos tuo pačiu esminiu principu: valstybės gynyba stiprėja tada, kai paprasti piliečiai jungiasi į vietos struktūras, rimtai rengiasi ir pilietinį įsipareigojimą susieja su praktine tarnyba. Jungtinėse Valstijose šis principas palaipsniui buvo institucionalizuotas, tampant oficialia rezervo dalimi, veikiančia valstijų ir federalinės valdžios sistemoje; Lietuvoje jis išliko savanoriška organizacija, kuri papildo ginkluotąsias pajėgas, išsaugodama aiškų pilietinį pobūdį.

Platesnė istorinė pamoka rodo, kad savanoriškos gynybos organizacijos retai išlieka nepakitusios. Valstybėms bręstant, tokie dariniai paprastai standartizuojami, reglamentuojami ir integruojami į platesnes institucines sistemas. Tačiau išlieka ne tiek senosios struktūros, kiek piliečio-kario idealas, kuris ir paskatino šių organizacijų atsiradimą. x

KAIP IŠGYVENTI AVIAKATASTROFĄ? II DALIS

10

Tekstas:
GABRIELIUS E. KLIMENKA,
EDUARDAS KLIMENKA,
#IŠGYVENIMO AKADEMIJA KLIMENDKA

Tęsiame praeitame numeryje
pradėtą pasakojimą.

1. Dažnai rizika išlieka ir po evakuacijos – disciplinuotas elgesys yra ne mažiau svarbus nei pats išlipimas iš lėktuvo.

SAUGI LAIKYSENA AVARINIO NUSILEIDIMO METU

Bet kokio avarinio nusileidimo atveju skrydžio palydovai keleiviams paaiškina, kaip taisyklingai užimti saugią pozą. Pagrindiniai tokios pozos principai:

Pasilenk į priekį: krūtinę priglausk prie kelių arba kiek įmanoma labiau pasilenk į priekį; apsaugok galvą: ją laikyk nuleistą žemiau, o jei sugebi, paslėpk tarp kelių arba atremk į priešais esančią sėdynę. Galvą taip pat galima pridengti rankomis.

Pėdas tvirtai įremk į grindis, kojas laikyk šiek tiek atitrauktas atgal [t. y. netiesk jų į priekį], taip sumažinsi smūgį į jas.

Papildomai rekomenduojama: užsisėgti saugos diržą, jis segamas kuo žemiau ant klubų. Jei yra laiko, išsiimk iš kišenių aštirus daiktus ir nusiauk aukštakulnius (jei buvai toks kvailas ir skrendi avėdamas juos).

Tokie saugumo reikalavimai egzistuoja ne šiaip sau – čia kiekvienas judesys ir kūno padėtis turi aiškią paskirtį. Ši laikysena sukurta taip, kad staigaus nusileidimo ar smūgio metu sumažintų kūno įtampą, apsaugotų gyvybiškai svarbius organus ir kiek įmanoma padėtų išvengti traumų. Net jei pozicija atrodo nepatogi, keista ar net juokinga, būtent ji padeda išvengti rimtų sužalojimų ir gali išgelbėti tavo gyvybę.

PALIK ASMENINIUS DAIKTUS

Kad ir kaip sunku tuo patikėti, avarinių situacijų metu yra buvę atvejų, kai keleiviai, prieš palikdami lėktuvą, bandė pasiimti rankines, lagaminus ar net nusiauti avalynę ir ją nešti rankose. Panikos apimtas žmogus dažnai elgiasi neadekvačiai, nes nežino saugumo taisyklių. Keleiviniai lėktuvai projektuojami taip, kad visi keleiviai galėtų būti evakuoti per 90 sekundžių. Bet koks nereikalingas delsimas šį laiką pailgina ir gali tapti mirtinas. Žmonės panikuoja, stumdomi, griūva, mindo vieni kitus, tad tokioje spūstyje galima žūti. Evakuacija turi būti kuo greitesnė, tad asmeninius daiktus būtina palikti, nes tavo gyvybė svarbesnė už visą legalų ar nelegalų bagažą, kurį atsinešei į lėktuvą. Daiktus rekomenduojama palikti dėl dar vienos priežasties: tavo lagaminas gali pradurti avarinį pripučiamą trapą, o tada evakuacija taps dar sudėtingesnė nei yra.

PSICHOLOGINIS PASIRENGIMAS IR PANIKOS KONTROLĖ

Vienas svarbiausių, tačiau dažnai nuvertinamų išgyvenimo veiksnių yra gebėjimas išlikti ramiam patiriant stresą. Avarinės situacijos metu pavojų paprastai kelia ne tik pats incidentas, bet ir chaotiškas žmonių elgesys. Panika trukdo priimti sprendimus, lėtina reakcijas ir didina traumų riziką bei mirčių kiekį. Aviacijos specialistai pabrėžia, kad net paprasti psichologiniai įpročiai gali padėti išlaikyti savitvardą. Pavyzdžiui, mintyse kartojama aiški veiksmų seka: **diržas, saugi poza, evakuacijos išėjimas** suteikia struktūrą ir padeda susikoncentruoti net ir tada, kai aplink tvyro chaosas. Taip pat veiksmingas bei sąmoningas kvėpavimas: lėtas įkvėpimas per nosį ir ramus iškvėpimas per burną padeda stabilizuoti širdies ritmą ir sumažinti panikos lygį.

Svarbu nepamiršti ir dar vieno dalyko: panika yra užkrečiama, tačiau lygiai taip pat užkrečiama gali būti ir ramybė, tad vienas „panikierius“ gali pagadinti reikalą visiems kitiems, o ramiai besielgiantis asmuo kitiems gali tapti orientyru.

APRANGA IR AVALYNĖ

Daugelis keleivių apie tai nesusimąsto, tačiau tinkama apranga gali turėti tiesioginę įtaką išgyvenimui, kai ištinka avarinė situacija. Nors skrydis dažniausiai tęsiasi vos kelias valandas, jo metu verta galvoti ne tik apie patogumą, bet ir apie saugumą. Aviacijos ekspertai rekomenduoja:

— rinktis uždarą avalynę, kuri tvirtai laikosi ant kojos. Derėtų vengti šlepečių ar aukštakulnių, nes avarijos metu, kai reikia greitai judėti, nepatogūs batai gali apsunkinti išsigelbėjimo galimybes;

— dėvėti natūralių audinių drabužius, nes jie mažiau lydos, vengti sintetikos, nes ji greitai užsidega arba lydos, taip žalodama tave net ir ne itin rimtos avarijos atveju;

— jei įmanoma, rinkis ilgas rankoves ir dėvėk kelnes, galinčias apsaugoti odą nuo nudegimų, įpjovimų ar trinties evakuacijos metu.

Tai smulkios detalės, apie kurias dažnai negalvojama, tačiau ekstremaliomis sąlygomis jos gali turėti lemiamą reikšmę.

BŪTINA KLAUSYTI ĮGULOS NARIŲ NURODYMŲ

Skrydžio įgulos ramybė kartais keleiviams sukuria klaidingą saugumo jausmą. Tačiau svarbu suprasti, kad įgulos nariai yra apmokyti veikti pagal griežtus, aiškiai apibrėžtus scenarijus net ir tada, kai situacija atrodo nebevaldoma. Keleiviai turėtų prisiminti kelias esmines taisykles:

— ramus balsas nereiškia, kad situacija nėra rimta;

— trumpi, griežti nurodymai nėra grubumas – tai laiko taupymas;

— ginčai, klausimai ar bandymai svarstyti alternatyvas avarijos metu yra pavojingi. Įgulos nariai ne improvizuoja, jie vykdo procedūras, kurios buvo patikrintos realiose aviacijos nelaimėse ir gelbėjimo operacijose. Tad tylėk ir daryk, kas liepiama.

PAVOJAI PO EVAKUACIJOS

Dažnas mano, kad pavojus baigiasi vos palikus orlaivį. Tačiau realybėje rizika

dažnai išlieka ir po evakuacijos, tad svarbu laikytis kelių esminių principų:

— nutolti nuo lėktuvo tiek, kiek nurodo įgula, nes lėktuvas gali bet kurią akimirką sprogti ir jei būsi per arti... žodžiu, pats būsi kaltas;

— negrįžti padėti kitiems be aiškaus leidimo; tai gali trukdyti gelbėjimo tarnyboms. Noras padėti suprantamas, tačiau jei nesi gelbėjimo darbų specialistas, užuot padėjęs, gali žūti pats;

— laikytis grupėje, net jei kyla noras kuo greičiau pasitraukti. Įgula už tave atsakinga net ir po avarijos, tad nepasišalink be atskiros leidimo.

Po evakuacijos dažnai kyla vadinamieji antriniai pavojai: gaisras, dūmai, galimi sprogimai ar intensyvus transporto judėjimas aerodrome. Tvarkingas, disciplinuotas elgesys šioje stadijoje yra ne mažiau svarbus nei pats išlipimas iš lėktuvo.

DAR KELI SVARBŪS PATARIMAI

Nelaimingi atsitikimai ir rimti incidentai aviacijoje pasitaiko itin retai. Nepaisant to, papildomos atsargumo priemonės gali turėti lemiamą reikšmę. Specialistai rekomenduoja dar prieš pakilimą:

— suskaičiuoti, kiek eilių skiria tavo sėdimą vietą nuo artimiausio avarinio išėjimo. Žinodamas eilių skaičių, net ir pilname dūmų lėktuve, kai nesimato toliau tavo nosies, žinosi, kiek dar reikia judėti iki išėjimo;

— peržvelgti saugos kortelę, net jei manai, kad viską ir taip žinai. Kaip sakoma, *repetitio est mater studiorum*, tad pasikartojimas tikrai nepakenks;

— mintyse pakartoti, kaip naudotis deguonies kauke ir saugos diržu. Visą, ką žinome, tačiau nedarome kasdien, reikia kartoti. Nors pakartojimas mintyse ir nesukurs automatizmo, tačiau padės net ir aptemus sąmonei padaryti reikiamus veiksmus.

Labiausiai tikėtina, kad skrydis bus saugus ir patogus, tačiau bet kurią akimirką viskas gali pasikeisti. Tad skirk minutę saugai: peržvelk instrukcijas, rask išėjimus, atgaivink žinias. O jau tada užsidėk ausines ir daryk asmenukas. x

1

„PRIE LAUŽO IR BUNKERYJE“: PARTIZANŲ SUSITIKIMŲ ERDVĖS

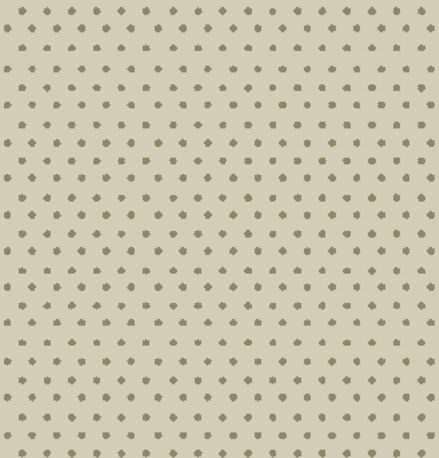
11

Tekstas: DR. AISTĖ PETRAUSKIENĖ

Tęsdami pasakojimą apie partizaninio karo kraštovaizdį, šiame numeryje aptarsime kraštovaizdyje sunkiau apčiuopiamas – susitikimų ir sąskrydžių – vietas.

1. Jurbarko krašto partizanai. Iš kairės: Vladas Mišeikis, Bronius ir Antanas Liesiai. 1945–1946 m. Iš Romo Kauniečio asmeninio archyvo.

Apie susitikimų svarbą dažnai liudija ne tik protokolai, fotografijos, bet ir ryšininkų bei rėmėjų prisiminimai.

Susitikimo / sąskrydžio vieta – tai erdvė, kurioje susitikę dviem ir daugiau karinių junginių priklausantys ir (arba) vadovaujantys partizanai sprendė įvairius organizacinius reikalus, rengė šventinius minėjimus, teikė apdovanojimus.

Partizanų vadų susitikimo vietos dažniausiai apėmė jau anksčiau aptartas erdves: didesnius bunkerius, žemines ir stovyklas. Partizaninio karo liudininkų atmintyje išliko įvairūs tokių susitikimų pavadinimai: *pasitarimai, susirinkimai, sąskrydžiai, suvažiavimai, konferencijos*. Nežinomam Didžiosios Kovos apygardos partizanui priklausiusiame 1951 m. kišeniniame kalendoriuje įvairūs sambūriai pagal savo pobūdį vadinami *susitikimais, sąskrydžiais ir susirinkimais*: Gegužės 12 d., šeštadienį, buvo numatytas *susitikimas*, liepos 17 d., antradienį – *sąskrydis*, rugsėjo 24 d., pirmadienį – *susirinkimas*.

Pasitarimai, susitikimai paprastai buvo skirti organizaciniams reikalams, partizanų junginių steigimo, veiklos ir pertvarkos klausimams spręsti. Sąskrydžiai paprastai būdavo proginiai susitikimai, kuriuose įstojusieji į laisvės kovotojų gretas duodavo priesaiką, nusipelniusieji buvo apdovanojami.

2

Taigi, sąskrydžiuose dalyvaudavo ir vada, ir eiliniai kovotojai, jie dažniausiai buvo rengiami vasarą, atviro tipo miško stovyklose. Palyginimui, Dainavos apygardoje nuo 1946 m. pradėti rengti partizanų pagerbimo sąskrydžiai. Jų metu nusipelnę laisvės kovotojai buvo apdovanojami padėkos raštais, suteikiami kariniai laipsniai, fotografuojamasi. O 1948 m. vasarą Radvilonių miške (Radviliškio r.) netoli Radvilonių dvaro įrengtoje stovykloje, pavadinimu „Baltieji rūmai“, įvyko Žaliosios rinktinės vadovybės ir eilinių partizanų sąskrydis. Jie vyko visoje Lietuvoje visu partizaninio karo laikotarpiu; dėl savo specifikos, suprantama, daugiausia šiltuoju metu laiku.

Nors žinomų sąskrydžių vietų turime gana nedaug, pasakojimai apie juos išlikę dienoraščiuose, prisiminimuose, laiškuose. Partizanas Lionginas Baliukevičius-Dzūkas savo dienoraštyje rašė: „Šiandien ūkanota diena ir tarpais lyja. Savo dienoraštį rašau „žvyrduobėje“. Kažkur girdėti piemenų dainavimas. Dainuoja partizanišką [prt. Vilko] dainą. Tą dainą pirmą kartą išgirdau pavasarį prie Nemuno, vykdamas pas Ažuolį. Iš tadaėjusių šiandien jau nėra Jūrininko, Gandro, Vaitkaus, Ažuolaičio, Pakšto. »

Vadų susitikimui
Minaičiuose
pasibaigus, per
Lietuvą ritosi
sąskrydžių banga.

2. Pietų Lietuvos partizanų srities atstovai pakeliui į partizanų vadų susitikimą. Bendra nuotrauka atminčiai su Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės partizanais Jurbarko-Girdžių apylinkėse 1949 m. vasario 4 d. Antroje eilėje iš kairės į dešinę: Alfonsas Kvedys-Jaunutis, Urbantas Dailidė-Tauras, Aleksandras Grybinas-Faustas (trečias), Juozas Palubeckis-Simas. Iš Romo Kauniečio asmeninio archyvo.

Partizanų susitikimai ir sąskrydžiai, visada buvo tarp darbo ir šventės.

3. L. Baliukevičiaus dienoraštyje minimas bunkeris „Šaulių salė“, kuriame 1947 m. vyko Dainavos apygardos vadų sąskrydis. Pirmą kartą bunkeris Punios šile atstatytas 1992 m. Nuotr. Gedimino Petrausko, 2011 m.
4. Amžininkas Jonas Klimašauskas mena, kad šioje sodyboje Palmajės k. (Ignalinos r.) 1945 m. birželio 15–20 d. vyko Rytų Lietuvos partizanų vadų susitikimas. Nuotr. aut. D. Vaitkevičienė.
5. Jaunimo stovyklos „Laisvės kovų atmintis“ dalyviai Minaičių memoriale. Šioje vietoje 1949 m. vasarį vyko visos Lietuvos partizanų vadų susitikimas. Nuotr. Gedimino Petrausko, 2018 m.

Pas Ažuolį vyko pirmas didžiulis Dainavos apygardos vadų sąskrydis. Atmintinos dienos Punios šile – „Šaulių salė“ [taip buvo vadinamas bunkeris, kuriame mes posėdžiavom]. Tada mes tris dienas vis vakarais susirinkdavome į tą bunkerį.“

Susitikimus partizanai ėmė rengti kurdami rinktines, apygardas. Antai kun. Antano Yliaus klebonijoje Skardupiuose [Marijampolės r.] 1945 m. ne kartą rinkosi ir posėdžiavo pirmieji Tauro apygardos vadai. Susitikimai ir sąskrydžiai vyko tol, kol veikė partizanų junginiai. Paskutiniai platesnio masto partizanų vadų susitikimai užfiksuoti 1950–1951 m., pavieniai – 1952 m. Pavyzdžiui, paskutinis Vytauto apygardos vadų sąskrydis įvyko 1950 m. rugpjūtį partizanų rėmėjos Leokadijos Sveklytės sodyboje Gaidžių k. [Utenos r.]. Vieta pasirinkta neatsitiktinai: nuo sodybos kaip ant delno matėsi visos apylinkės, be to, vargani kurčėnbylės senutės namai nekėlė įtarimo.

Vėlesni Aukštaitijos partizanų sąskrydžiai ir susitikimai buvo paženklinti išdavystėmis, ėmė veikti partizanų vardu prisidengusios agentų smogikų grupės. Vieno iš tokių sąskrydžių metu, 1952 m. rugpjūčio 14 d., Šimonių girioje įrengtoje stovykloje

3

4

Rytų Lietuvos srities vadas Jonas Kimštas aukščiausius postus perdavė buvusiems partizanams, kurie tuo metu jau veikė kaip MGB agentai-smogikai, ir tai buvo skaudžios, kruvinos partizaninio karo istorijos šiame krašte pabaiga.

Apie susitikimų svarbą dažnai liudija ne tik protokolai, fotografijos, bet ir ryšininkų bei rėmėjų prisiminimai. Žinodami, kad užduotį atlieka susitikimo labui, ryšininkai jautė tam tikrą įvykių iškilmingumą. Prisimindama partizanų sąskrydį, ryšininkė Eufrozina Balčiūnaitė-Puzionienė neatsimena tikslios datos ir partizanų vardų, tačiau gerai žino partizanų susitikimo vietą: „Mes [ryšininkai E. Puzionienė ir Antanas Virpša] nešėm tokį didžiulį supintą krepšą ir ten paketas buvo didelis įdėtas.“ Šiuos prisiminimus patvirtina ir pasakojimą papildo susitikimo dalyvio partizano Antano Žiogo dienoraštis, kitų asmenų tardymo protokolai.

Remiantis A. Žiogo dienoraščiu, susitikimo dalyviai liepos 8 d. apsistojo „Beržyniuke“, netoli nuo ryšininkės gimtųjų namų Grigalaičių k. [Radviliškio r.]; čia Prisikėlimo apygardos vadas Leonardas Vilhelmas Grigonis susitiko su Gedimino tėvūnijos vadovybe ir partizanais.

„Diena buvo graži ir šilta, stovykla netoli nuo griovio, kuriame prausėmės visi išsirengę.

Paskui po pietų kalbėjo apie valandą laiko apyg. vadas apie laisvės kovotojus, jų išdėstymą ir nušviesdamas kovotojams mūsų kovos tikslą ir siekius. Vado kalbos visi tyliai klausėmės aplink susėdę ratu. Vadas kalbėjo pamažu, bet nuosaikiai ir aiškiai, kalba visiems buvo įdomi. Paskui, kai vadas baigė kalbą, kai kurie partizanai pasirašė įsipareigojimą prisilaikyti nuo alkoholinių gėrimų iki sulauksim laisvės. Kai saulė buvo jau visai prisiartinus prie vakarų horizonto, tada visi su svečiais sustoję į būrelį nusifotografavome dviem pozomis, paskui išėję ant aikštelės išsiriaviavome po du ir padarėme nuotraukų svečių sutikimui“ – savo dienoraštyje rašė A. Žiogas.

Nuo pat Atgimimo pradžios visuomenės ir tyrėjų dėmesį traukė 1949 m. vasarį įvykusio visos Lietuvos partizanų vadų susitikimo vieta. Svarbiausias partizaninio karo istorijos įvykis apima daugelį Vakarų ir Vidurio Lietuvos vietų, o Susitikimo dalyviai dirbo komisijose, Minaičiuose ir Balandiškyje [Radviliškio r.], esančiuose vienas nuo kito 3,5 km atstumu.

5

Vadų susitikimui Minaičiuose pasibaičius, per Lietuvą ritosi sąskrydžių banga. Partizanai buvo supažindinami su LLKS dokumentais, garsiai skaitoma Tarybos narių deklaracija, nutarimas dėl laisvės kovotojų ir gyventojų santykių, Tarybos Prezidiumo atsišaukimas į sąjūdžio narius ir krašto gyventojus, taip pat priimami partizanų pasižadėjimai nevertoti stipriųjų alkoholinių gėrimų. Pavyzdžiui, Jūros srities, Kęstučio apygardos, Birutės, Butageidžio rinktinių ir jų tėvūnių vadai, štabų nariai, apsauga [iš viso bene 33 partizanai] susirinko Palabaukščių kaime, nuošalioje Antano Pakutinsko sodyboje. Pasakojama, kad šia ar kita proga partizanai šeimininko sūnų, taip pat Antaną, kvietė į savo gretas tokiais žodžiais: „Išva-duosime Lietuvą ir ministrais būsim!“

Partizanų susitikimai ir sąskrydžiai, visada buvo tarp darbo ir šventės. Tarp vadų vizitacijų ir naujų pažinčių. Adolfas Ramauskas-Vanagas savo prisiminimuose apie vieną iš savo, kaip vado, vizitaciją rašė: „Vėliau Kiškis ir dar vienas mokytojas [jo slapyvardžio neatsimenu] parašė keturių veiksmų veikalėlį, kuriame pavaizdavo, ką partizanai patyrė kalėjime. Tą veikaliuką jie parodė, kai atvykau vizituoti dalinio. Vaidino patys buvę kaliniai.

Mat tuomet buvau įvedęs tradiciją, kad po vizitacijos dalinys rodydavo programą prie laužo. Dalinių vizitavimui aš pasirinkdavau tokius palydovus, kurie mėgdavo keliauti ir taip pat sugebėdavo dalyvauti programoje.“

Apie Juozo Šibailo ir Broniaus Liesio, ilgą laiką kartu dirbusius LLKS Vyriausiojoje vadovybėje, pažintį iškalbingai liudija po B. Liesio žūties paskelbtas nekrologas. Jame J. Šibaila, prisimindamas pirmąjį susitikimą partizanų sąskrydyje, vaizdžiai aprašė būsimą bendražygį: „Atvyksta Prisikėlimo apygardos vadovybė. Įdomiausias įsiai [B. Liesis]: nuo laužo žiežirbų sudegusiu lietpalčiu, suplyšusiais batais, iš kurių kyšo netvarkingai ant kojų apmuturiuoti autkojai. Aišku – ne ūkininko sūnus, jeigu tarnaitė nesusipranta sutvarkyti drabužių, jis dėl to nekaltas. [Mano nuomonė] pasitvirtina prie laužo jam išsprendus Einšteino reliatyvumo teoriją...“

J. Šibailos prisiminimas apie pirmąjį susitikimą su B. Liesiu kalba apie tai, kad partizanų sąskrydžiai buvo ne tik organizaciniai renginiai. Juose užsimegdavo pažintys ir draugystės, nulėmusios tolimesnę kovos eigą.

Todėl susitikimų ir sąskrydžių vietos svarbios ne vien kaip istorinių sprendimų priėmimo erdvės. Tai buvo vietos, kuriose formavosi partizanų bendruomenė, stiprėjo tarpusavio pasitikėjimas ir buvo kuriamas bendras laisvės kovos kelias. ×

DARVO MANIPULIACIJOS METODAS IR KAIP JĮ ATPAŽINTI

Tekstas: DR. MYKOLAS SIMAS POŠKUS

Konfliktai niekad nevyko naudojant vien tik kinetines priemones. Informacinės priemonės yra ne ką mažiau svarbios ir efektyvios, o šiais laikais – itin gausiai naudojamos tiek valstybių, tiek įvairių interesų grupių, kai norima pasiekti tikslo apeliuojant į visuomenės sentimentą pokytį. Tikriausiai akivaizdu, kad informacinė erdvė yra itin svarbi nacionalinio saugumo kontekste, turint omenyje tiek priešą iš išorės, tiek ir priešiškas grupes valstybės viduje. Todėl vis aktualesnis tampa gebėjimas atpažinti informacines manipuliacijas ir joms nepasiduoti.

Viena iš dažniausių informacinės manipuliacijos rūšių yra DARVO (angl. *deny, attack, reverse victim and offender*), arba „Neigti, pulti, apversti aukos ir kaltininko vaidmenis“. Ši manipuliacijos technika techniškai nėra psichologinių operacijų forma, nors neabejotinai gali būti ir yra naudojama šiais tikslais. DARVO techniką 1990-aisiais traumų psichologijos, taip pat tarpasmeninių santykių bei narcisizmo kontekste aprašė Jennifer Freyd. Formaliai kalbant, DARVO yra konsultavimo bei klinikinės psichologijos srityse tyrinėjamas manipuliacijos metodas, bet apie jį pravartu žinoti visiems.

DARVO ŽINGSNIAI

NEIGIMAS. Kaltininkas neigia, kad problema iš viso yra, arba neigia kaltę dėl esamos problemos. Neigimas gali būti vykdomas taikant pedantiškai tikslus, tačiau iš esmės neteisingus argumentus. Kaltininkas apeliuoja į autoritetus,

vertybes (ypač į tas, kurias išpažįsta ar turėtų išpažinti auka). Pavyzdys: „Rusija ne kariauja, o vaduoja rusakalbių bendruomenes Ukrainoje.“

PYKTIS. Pykčio stadijoje kaltininkas pateikia emocijomis grįstus argumentus, kurie kildinami iš neigimo stadijoje pateiktų argumentų ir kurie paruošia auką kitai manipuliacijos stadijai (vaidmenų apvertimui). Pykčio stadija tampa efektyvesnė, jei neigimo stadijos metu auka pasiduoda ar sutinka bent su dalimi pateiktų argumentų, nes tai legitimuoja kaltininko toliau vykdomą eskalaciją. Šios stadijos metu yra puolamas aukos asmuo, ieškoma moralinių ir etinių spragų, aukai toliau mėginama klijuoti etiketes, kurios visuomenėje yra vertinamos kaip neigiamos. Svarbu prisiminti, kad kaltininkas viso proceso metu siekia išnaudoti aukos moralės normas ir vertybes prieš auką. Pavyzdys: „Ukrainiečiai ir visi juos palaikantys šiame konflikte yra rasistai rusofobai naciai!“

AUKOS IR KALTININKO VAIDMENŲ APVERTIMAS. Šis etapas asmeninėje komunikacijoje tampa efektyvus tik tuomet, jei auka pasiduoda pirmam ir antram DARVO etapams. Tačiau masinės žiniasklaidos kontekste jis gali būti efektyvus ir nepaisant ankstesnių etapų, nes reikšmingai sumažina pasitikėjimą tikrąja auka. Šiame etape kaltininkas deklaruoja pats esantis auka, išsako savo nuoskaudas ir menamas neteisėtas, kurias patyrė. Tikslas nėra pateikti faktus, kurie būtų patikrintini ar objektyvūs. Tikslas yra apeliuoti į emocijas ir į bendražmogišką tendenciją sielotis dėl nuskriaustųjų. Tikroji auka vaizduojama kaip kaltininkas, stipriai ir nepadoriai nuskriaudęs kaltininką, sudarant įspūdį, kad būtent kaltininko reikėtų gailėtis ir būtent jį reikėtų palaikyti. Šis DARVO etapas yra pats svarbiausias ir sukuriantis didžiausius tikslinės auditorijos elgesio bei sentimentų pokyčius, jei yra pasiekiamas tikslas juos įtikinti. Pavyzdys: „NATO ir Ukraina su savo nacistinėmis idėjomis išprovokavo konfliktą ir dabar kariauja su Rusija, kuri čia niekuo dėta, ji tik gina rusus.“

Net neabejoju, kad kiekvienas iš mūsų, skaitydamas pavyzdžius kiekvienam DARVO žingsniui iliustruoti, galime prisiminti žiniasklaidos žinutes, kurios tai atspindi. Lažinuosi, kad ir eiliškumą visi prisimename būtent tokį, koks yra būdingas DARVO metodui.

Neturėtume pamiršti, kad vykdant informacines operacijas tiesa lieka kažkur anapus, nes tikslas nėra tiesos paieškos. Tikslas yra strateginis – formuoti priešo elgesį, demoralizuoti jį, palenkti savo pusėn. Todėl reikėtų išlikti budriems ir gebėti pastebėti dėsniumus, kurie informacinėje erdvėje ir žiniasklaidoje dabar jau turėtų būti akivaizdūs. Psichologinio poveikio metodų suvokimas gali būti tarsi vakcina nuo jų.

Vienas iš populiaresnių ir internete dažnai sutinkamų DARVO apibendrinimų bei patikslinimų masinei komunikacijai yra šis:

1. To nebūna.
2. Jei taip būna, tik labai retai.
3. Taip būna, bet ką tu gali pasakyti apie štai šiuos kitus baisesius dalykus, kurie vyksta?
4. Kodėl tu vien apie tai galvoji? Ar tau kas nors negerai?
5. Na ir kas, kad taip būna, tai nėra didelė problema.
6. Taip būna, ir tai yra gerai.
7. Žmonės, kuriems nepatinka, kad taip būna, yra tikroji problema.
8. Reikėtų ką nors daryti dėl tų žmonių, kurie nenustoja kalbėti apie tai, kas vyksta.

Pateiktas eiliškumas atspindi eiliškumą, kaip formuojamas visuomenės sentimentas pasitelkiant apeliacijas į asmenį ir apverčiant aukos bei kaltininko vaidmenis, taip leidžiant problemai toliau egzistuoti, visas pajėgas nukreipiant į kovą prieš tuos, kurie kalba, kad konkreti problema egzistuoja, – apverčiamas aukos ir kaltininko vaidmuo.

Tad išlikime budrūs ir neleiskime priešiui prieš mus naudoti mūsų pačių vertybių ir moralės normų, nebijokime dirbtinai klijuojamų etikečių ir neapsimeskime, kad nematome to, kas vyksta, nes rizikuotume būti dirbtinai apkaltinti dėl savo išsakytos nuomonės. Drąsa ir laisvas diskursas visada nugalės prieš emocinius argumentus ir etikečių klijavimą. ×

BIRŽELIO 14-OJI: ATMINTIES NEIŠTREMSI. KODĖL ŠAULIAI TAPO TAIKINIU?

Tekstas: MAKSIM PAUKŠTĖ

Birželio 14-oji Lietuvos istorijoje nėra vien data. Tai riba, žyminti kryptingą okupacinės valdžios bandymą išardyti valstybės pamatus – tuos, kuriuos laikė žmonės, kūrę, gynę ir telkę Lietuvą. Tarp pirmųjų taikinių buvo ir šauliai.

Vienas jų – tarpukario Lietuvos karininkas, Utenos šaulių rinktinės vadas, plk. lt. Pranas Bronevičius.

ŠAULYS – VALSTYBĖS ATRAMA

Tarpukariu Pranas Bronevičius ėjo Utenos apskrities karinio viršininko pareigas ir vadovavo vietos šaulių rinktinei. Jo veikla neapsiribojo vien kariniu rengimu. Kaip ir daugelyje Lietuvos vietų, šauliai Utenos krašte telkė bendruomenę: steigė choras, organizavo kultūrinį gyvenimą, rūpinosi jaunimo ugdymu, stiprino pasitikėjimą valstybe.

Būtent ši funkcija – visuomenės telkimas ir pilietinio atsparumo ugdymas – okupacinei valdžiai kėlė didžiausią grėsmę. Šauliai kūrė tai, ko okupacijai reikėjo atsikratyti, – savarankiškai mąstančią ir savo valstybę remiančią visuomenę.

1941-ŲJŲ BIRŽELIS: SMŪGIS STUBURUI

1941 m. birželio 14 d., prasidėjus masiniams trėmimams, Pranas Bronevičius buvo suimtas Panevėžyje. Netrukus jis atsidūrė Krasnojarsko krašte, SSRS NKVD Kraslago sistemoje.

Jo likimas – būdingas daugeliui to meto Lietuvos karininkų ir šaulių. 1942 m. liepos 4 d. jis mirė lageryje. Po metų sovietinė sistema jį dar kartą „nuteisė“ – aštuoneriems metams lagerio, jau po mirties, įvardydama „socialiai pavojingu elementu“.

Ši formuluoatė atskleidžia okupacinės logikos esmę: pavojingi buvo tie, kurie kūrė valstybę ir telkė žmones.

KODĖL ŠAULIAI BUVO PERSEKIOJAMI?

Šaulių sąjunga nebuvo vien organizacija. Tai buvo struktūra, jungianti vietos bendruomenes, stiprinanti pilietinę tapatybę ir parengtį ginti valstybę. Todėl 1940–1941 m. represijos pirmiausia smogė būtent tokiems žmonėms:

- karininkams;
- šauliams;
- valstybės tarnautojams;
- mokytojams;
- aktyviems bendruomenių nariams.

Buvo kryptingai siekiama sunaikinti visuomenės sluoksnį, galėjusį organizuoti pasipriešinimą. Prano Bronevičiaus istorija – viena iš daugelio, tačiau ji aiškiai rodo, kad represijos nebuvo atsitiktinės. Tai buvo sistemingas valstybės elito naikinimas.

ATMINTIS KAIP ATSPARUMO FORMA

Šiandien Gedulo ir vilties dieną skaitomi tremtinių ir politinių kalinių vardai grąžina į viešąją erdvę tai, ką buvo mėginta ištrinti. Tarp tų vardų – ir šauliai.

Pilietinė iniciatyva „Atminties neištremsi“ primena, kad istorija nėra vien skaičiai. Tai konkrečių žmonių gyvenimai, jų pasirinkimai ir atsakomybė už valstybę. Skaitydami vardus mes atkuriamo ryšį su tais, kurie buvo nutildyti.

Tačiau atmintis svarbi ne tik kaip pagarba praeičiai. Ji šiandien veikia kaip atsparumo forma. Suvokimas, kodėl tokie žmonės kaip Pranas Bronevičius buvo laikomi pavojingais, leidžia aiškiau suprasti ir mūsų pačių atsakomybę.

NEIŠTRINTA

Prano Bronevičiaus gyvenimas nutrūko lageryje, tačiau jo veikla, valstybės tarnyba, darbas su šauliais, bendruomenės telkimas įrašytas į Lietuvos istoriją.

2

1. P. Bronevičius NKVD kalėjime. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo (LYA, f. K-1, ap. 58, b. P-13701).

Okupacinė valdžia siekė ištrinti vardus. Tačiau kol jie tariai, kol jų istorijos pasakojamos ir suvokiamos, tas tikslas lieka nepasiektas. Kol tariai tremtinių ir politinių kalinių vardai, tol jų istorijos grįžta į Lietuvos atmintį. Kol prie šios atminties stovi gyvi žmonės, suprantantys jos kainą, – jos neištrems niekas. ×

ŠVEICARIŠKAS „B&T GHM9-SD“: TYKUS IR TIKSLUS KAIP LAIKRODIS

Tekstas ir nuotraukos:
VALDAS KILPYS

1

14

1. Šis ginklas išsiskiria preciziška kokybe.
2. Užtaisymo rankenėlė pritaikyta tiek kairiarankiams, tiek dešiniarankiams.
3. Garso ir ugnies slopintuvas yra integruotas.
4. Spynos apatinėje dalyje galima pamatyti žioginio žiurkėno atvaizdą.

PIRMAS ĮSPŪDIS

Apie šveicariškus ginklus „Trimite“ jau rašėme. Kompanija „Brügger & Thomet“ iš pradžių specializavosi slopintuvų ir tvirtinimo sistemų prie ginklų gamyboje. Bendradarbiavo su HK gamyklomis, kol galiausiai nusprendė, kad atėjo metas patiems ką nors sukurti.

Mūsų žurnale rašėme apie mielą „B&T MP9“, kuris palyginti su čia aptariamu „B&T GHM9-SD“ yra dar mažesnis ir lengvesnis. Abiejų paskirtis – specialiosios operacijos ir ypač svarbių asmenų apsauga.

TECHNINIAI DUOMENYS:

- Kalibras:** 9x19 mm
- Mechanika:** laisvos eigos spyna su hidrauliniu demferiu
- Ilgis** min./max.: 545 / 738 mm
- Vamzdžio ilgis:** 110 mm
- Svoris:** 2.7 kg (su 30 šovinių dėtuve)

3

4

2

PASIDARYK PATS

„GHM9-SD“ tinka ilgosios pistoletų „Glock“ ir net vokiškojo „MP 5“ dėtuvės. Gamintojas siūlo begalę įvairių aksesuarų, kuriuos aprašinėti būtų bergždžias darbas. Apsodai, įvairių ilgių vamzdžiai, garso slopintuvai, pistoletinės rankenos ir t. t. Kiekvienas gali susikomplektuoti sau mielą šautuvėlį atsižvelgdamas į savo galimybes ir norus. Svarbiausia, kad išlieka esminis šio ginklo pozityvas: paprasta mechanika, ilgai tarnausiantis vamzdis ir preciziška gamybos kokybė.

Atatranka labai nedidelė, ginklas šaudant lengvai kontroliuojamas ir dėl to, kad jame sumontuotas demferis, kuris švelnina spynos eigą. Užuo trenkusis visa jėga į rėmą, ji atsimuša spyruokliuojančiu demferiu, ir šaulys nepajunta smūgio.

Ginklas lengvai pritaikomas prie savininko reikalavimų: užtaisymo rankenėlė gali būti perkelta tiek į dešinę, tiek į kairę, pistoletinė rankena reguliuojasi, o buožė turi skirtingo ilgio nustatymo galimybę (arba ją galima visiškai nuimti).

MECHANIKA

Išardymas elementarus: išimami du kaiščiai ir nuimama apatinė dalis su rankena, paskui dar vienas kaištis atlaisvina galinę ginklo dalį ir tuomet jau galima ištraukti grąžinamąją spyruoklę ir pačią spyną. Beje, spyna iš esmės yra vientisas geležies gabalas su spyruokliuojančiu demferiu.

Valyti tokį ginklą yra vienas malonumas, nes iš esmės tai kvadratinis profilis su vamzdžiu ir jame besimakaluojančia spyna. Genialumas visuomet slypi paprastume ir šis šveicarų kompanijos „B&T“ gaminytis yra geriausia šio dėsno iliustracija.

Maloni detalė: užtaisymo rankenėlė gali įkišti iš kurios nori pusės be jokių papildomų manipuliacijų. Kitaip tariant, vėl viskas padaryta naudotojo patogumui. „GHM9-SD“, kaip ir anksčiau aptartą šveicarų kūrinį, būtų sunku įsivaizduoti be garso slopintuvo. Jis integruotas.

ŠVEICARAI TROLINA ČEKUS

Jūs turbūt niekuomet nežinojote, kad pasaulyje, tiksliau, Amerikos žemyne, gyvena tokie žioginiai žiurkėnukai (angl. *grasshopper mouse*). Tai labai gyvybingi gyvūnėliai, kurie turi imunitetą stipriaušiams nuodams. Skorpionus triauškia kaip traškučius.

Išardžius ginklą ant jo spynos randame žiurkėno, lapnojančio skorpioną, atvaizdą. Šveicarų gamintojai pasistengė netiesiogiai „įkąsti“ čekams, tiksliau CZ gamintojams, kurie gamina pistoletus kulkosvaidžius „Scorpion“. Suprask, žiurkėnams skorpionas yra ne rodiklis.

Negana to, pati ginklo abreviatūra GHM reiškia ne ką kitą, o būtent „Grasshopper“. Ką gi, marketinge tokie triukai kartais suveikia. Šveicarai tuo ir pasinaudojo. Regis, čekai dabar turės pagaminti ginklą, kurį privalės pavadinti gyvio, mintančio žiurkėnais, vardu. ×

„JUSTINAS ATEITY“

Kūrė: JURGIS JONAITIS IR
ASTA JOLANTA MIŠKINYTĖ

2026-ųjų Jaunųjų šaulių
sporto žaidynių
nugalėtojų taurė.

PRENUMERUOK IR SKAITYK 2026

Prenumerata metams – 20 eurų
Prenumerata pusmečiui – 10 eurų

www.prenumerata.lt

